

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
УНИВЕРСИТЕТСКИ ЦЕНТЪР ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО
ЛАБОРАТОРИЯ ЗА АНАЛИЗИ И ПРОУЧВАНИЯ**

ДОКЛАД

**С АНАЛИЗ НА ДАННИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ НА МНЕНИЯТА И
ОЦЕНКИТЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОТ ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ ЗА УЧЕБНИЯ
ПРОЦЕС И ЕФЕКТИТЕ ОТ НЕГО**

СОФИЯ

2015

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
1. Структура на доклада с анализ на данни.....	3
2. Общи характеристики на изследването.....	4
2.1. Цел и задачи на изследването.....	4
2.2. Основни характеристики на обекта на следването	5
3. Основни резултати.....	14
3.1 Степен на удовлетвореност от организацията на учебния процес и от ресурсите, използвани в обучението.....	15
3.1.1. Студентските оценки за организацията на учебния процес	15
3.1.2. Студентските оценки на ресурсите, използвани при обучението.....	27
3.1.3. Мнения на студентите за основните проблеми, съпътстващи обучението им в ИФ.....	30
3.2. Удовлетвореност от съдържанието на учебния процес	31
3.2.1. Студентските оценки на характеристики на учебния план. ..	32
3.2.2. Студентските оценки за методите на преподаване.....	38
3.2.3. Мнения на студентите за използваните методи за оценяване и обективността на оценките им.....	43
3.2.4. Научноизследователска работа.....	49
3.3. Оценка на резултатите от учебния процес.....	51
3.3.1. Оценки на студентите за резултатите от обучението.....	51
3.3.2. Планове за продължаване на обучението.....	60
3.3.3. Планове за професионална реализация.....	63
3.3.4. Удовлетвореност на студентите от изучаваната специалност..	66
4. Предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководството на ИФ.....	69
Приложение 1 Дисциплини при които преподаването е на високо академично ниво.....	72
Приложение 2 Дисциплини при които преподаването е на ниско академично ниво.....	81
Приложение 3 Неразкрити предложения и препоръки към ръководството на ИФ.....	86

ВЪВЕДЕНИЕ

През учебната 2014 – 2015 година Лабораторията за анализи и проучвания към Центъра за управление на качеството на СУ „Св. Климент Охридски” провежда социологическо проучване на студентите от Исторически факултет за качеството на образователния процес. Изследването е по поръчка на деканското ръководство на факултета.

1. Структура на доклада с анализ на данни

Анализът, който представяме се базира на обобщените данни за мненията и оценките на студентите от всички специалности на факултета. Структурата на доклада включва:

1. Общи характеристики на проведеното изследване

2. Анализ на получените количествени емпирични данни за студентското мнение относно качеството на обучение в следните му аспекти:

- управление и ресурсно обезпечаване на образователния процес
- съдържание на обучението - учебен план и прилагани методи на обучение
- обективност и начини на оценка на резултатите от обучението
- ангажиране на студентите в научно-изследователска работа в рамките на обучението им
- нагласи за продължаване на образованието и очаквания за реализация на пазара на труда
- обобщена оценка на качеството на образователния процес чрез студентските мнения за резултатите от обучението и устойчивостта на нагласата им за избор на специалността.

3. Обобщение на качествените данни от „отворен” въпрос за предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководствата на специалностите и факултета.

Получените данни са анализирани и представени в доклада, като са потърсени значимите различия в мненията и оценките на анкетираните студенти по специалност, по курс, по среден успех от следването и по посещаването на учебните занятия.

Тъй като много от студентите работят по време на следването, е проучено как това оказва влияние върху посещаемостта на учебните занятия, върху успеха от следването, както и върху студентските мнения за основните характеристики на учебния процес.

Потърсена е и връзката между използваните методи на обучение и резултатите от образователния процес, като анализът е направен с помощта на статистическия метод Рангова корелация.

2. Общи характеристики на изследването

Изследването на мненията и оценките на студентите за организацията и провеждането на учебния процес в Исторически факултет е проведено на терен през месеците **октомври и ноември 2014 година** чрез пряка групованкета за студентите от всички специалности. Чрез този вид анкети обикновено се улавят редовните от гледна точка на посещаемостта на учебните занятия студенти, но не се регистрират мненията на неприсъстващи на повечето занятия, т.е. **изследването не дава информация за мненията на студенти, които отсъстват системно от лекции и упражнения.**

2.1 Цел и задачи на изследването

Целта на социологическото изследване е да осигури обобщена информация за качеството на учебния процес в специалностите на факултета. Задачите, които са решени, за да се постигне поставената цел, са:

- набиране на информация за управлението и ресурсното обезпечаване на обучението
- набиране на информация за съдържанието на обучението и използваните методи на обучение
- набиране на информация за обективността и начините на проверка на знанията
- набиране на информация за участието на студентите в научноизследователска работа
- набиране на информация за нагласите и очакванията за професионална реализация
- набиране на информация за удовлетвореността на студентите от постигнатите при обучението по специалността резултати

-обобщена оценка за качеството на образователния процес чрез заявената степен на готовност за повторен избор на специалност

-обобщение на качествените данни от отворения въпрос за предложения към ръководството на факултета.

Методиката за регистрация на студентските мнения е **пряка групова анкета** със стандартизиран въпросник, съдържащ 21 затворени и три отворени въпроса. Използвани са предимно бални скали.

2.2 Основни характеристики на обекта на изследването

Чрез пряка групова анкета бяха изследвани мненията на **285 студенти** от 2, 3 и 4 курс на специалностите в Исторически факултет, които представляват **40,3% от общия брой на записаните студенти**. Този процент на успеваемост на анкетата е съпоставим с подобни изследвания в другите факултети на Софийски университет.

На таблица 1 са представени данните за броя на анкетираните студенти по специалност и тяхното процентно съотношение спрямо броя на записаните.

Таблица 1
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ПО СПЕЦИАЛНОСТ

Специалност	Записани	Анкетирани	% от броя на записаните
История	242	91	37,6
Археология	81	33	40,7
Етнология	68	30	44,1
История и география	83	46	55,4
Архивистика и документалистика	86	34	39,5
МСЮЕ	78	24	30,8
История и философия	69	27	39,1
Общо:	707	285	40,3

В специалност „История и география“ се наблюдава най-висок дял на анкетираните студенти спрямо всички записани, което е показател за това, че в тази специалност най-много студенти посещават редовно учебни занятия. Ще обърнем внимание на факта, че студентските курсове в различните специалности са посещавани няколкократно от анкетьори в часове по различни дисциплини и при различни преподаватели. Така шанс да попаднат в извадката имат всички студенти, които поне

два-три пъти седмично посещават занятия. И в този смисъл е важно е да се има предвид, че в извадката са попаднали най-сериозните в академично отношение студенти, които са ангажирани с проблемите на обучението, а те по принцип са и повзискателни към организацията и съдържанието на учебния процес. Все пак **равнището на представеност на студентското мнение в това проучване е в границите на обичайното** за тези проучвания в рамките на Университета, а резултатите от него следва да се разглеждат **не като абсолютни стойности, а като индикатори**, както за постиженията на катедрите и на факултета при осигуряване качеството на образователния процес, така и за проблемите в този процес, регистрирани от студентите.

От анкетираните студенти:

- 41,1% са мъже
- 58,9% са жени.

Целта на изследването – да проучим мненията на студентите за качеството на образованието в Исторически факултет и времето на провеждане (първия семестър на учебната 2014/2015 година) изключи от извадката студентите първокурсници, които все още нямаха време да изградят впечатления за учебния процес. Анкетираните студенти се разпределят по курс по следния начин:

- Втори курс – 33,7%
- Трети курс – 31,9%
- Четвърти курс – 34,4%.

В Исторически факултет **48,4%** от анкетираните студенти са посочили, че **работят успоредно със следването**. От тях **8,4%** са отговорили, че **работата им е свързана с изучаваната специалност**. Фактът, че близо половината студенти от факултета работят и учат е доказателство за **добра организация на учебния процес**, която позволява на студентите да съвместяват следването и работата.

Тъй като делът на работещите по специалността студенти е сравнително малък, по-нататък в анализа, където работата по време на следването ще бъде разглеждана

като фактор, определящ оценките на студентите за различни характеристики на учебния процес, работещите студенти са обединени в една група.

Специалността, която следват е статистически значим фактор по отношение работата на студентите, успоредно със следването. Най-голям е дялът на **работещите по специалността** си сред студентите по „Археология“. Данните могат да се видят на таблица 2.

Таблица 2

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ НА ВЪПРОСА „РАБОТИТЕ ЛИ УСПОРЕДНО СЪС СЛЕДВАНЕТО?“ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Специалност	Работите ли:	Да, по специалността	Да, в друга област	Не	Общо
История		2,2	47,3	50,5	100,0
Археология		42,4	27,3	30,3	100,0
Етнология		10,0	30,0	60,0	100,0
История и география		2,2	56,5	41,3	100,0
Архивистика и документалистика		11,8	38,2	50,0	100,0
МСЮЕ		0,0	25,0	75,0	100,0
История и философия		0,0	29,6	70,4	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 73,67 при $P=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Най-голям дял неработещи студенти са анкетираните в специалностите МСЮЕ и „История и философия“. Като имаме предвид факта, че в МСЮЕ е най-нисък дялът на анкетираните студенти спрямо всички записани, можем да препоръчаме на ръководството на специалността да проучи кои студенти не посещават редовно занятия и ако това са работещи студенти, да се направи необходимото и да се създадат условия, облекчаващи ги при усвояването на преподавания учебен материал.

Курсът на обучение не е значим фактор, оказващ влияние върху трудовата заетост на студентите.

Данните, за разпределението на анкетираните студенти по среден успех от следването са представени на таблица 3.

Таблица 3

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД СРЕДНИЯ УСПЕХ ОТ СЛЕДВАНЕТО (В %)

Успех	%
до 3,49	-
от 3,50 до 3,99	2,5

от 4,00 до 4,49	13,9
от 4,50 до 4,99	28,6
от 5,00 до 5,49	33,9
от 5,50 до 6,00	21,1
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 1,8%.

В извадката са попаднали студенти с различен среден успех. Най-голям дял са студентите с много добър успех. Отличниците са малко повече от една пета. Няма регистрирани мнения на студенти със сравнително нисък среден успех (под 3.50).

Изучаваната специалност статистически значимо определя успеха на попълнилите анкетата студенти. От специалностите МСЮЕ и „Археология” най-много студенти с отличен успех са обхванати от анкетата. Близко половината респонденти от МСЮЕ са отличници. В специалност „История и география“ студентите с отличен успех са най-малък дял. На таблица 4 са представени данните за успеха на анкетираните студенти по специалност.

Таблица 4

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД СПЕЦИАЛНОСТТА И ПО СРЕДЕН
УСПЕХ ОТ СЛЕДВАНЕТО (В %)

Среден успех:	от 3,50 до 3,99	от 4,00 до 4,49	от 4,50 до 4,99	от 5,00 до 5,49	от 5,50 до 6,00	Общо
История	3,3	13,3	31,1	30,0	22,2	100,0
Археология	3,0	9,1	15,2	42,4	30,3	100,0
Етнология	0,0	10,7	32,1	42,9	14,3	100,0
История и география	6,5	23,9	39,1	23,9	6,5	100,0
Архивистика и документалистика	0,0	14,7	17,6	47,1	20,6	100,0
МСЮЕ	0,0	8,7	21,7	21,7	17,8	100,0
История и философия	0,0	11,5	34,6	38,5	15,4	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 37,88 при $P=0,04$. Установяват се статистически значими различия.

Курсът на обучение не е със статистически значимо влияние върху средния успех на анкетираните.

От гледна точка на качеството на образователния процес и осигуряването на добра организация на този процес, представлява интерес въпросът: „Оказва ли влияние работата по време на следването върху средния успех на анкетираните?”, с други думи – пречи ли работата успоредно със следването на усвояването на преподаваните знания.

Статистическият метод Хи-квадрат показва наличието на връзка между средния успех на студентите и работата по време на следването. Делът на отличните студенти е значително по-голям в групата на неработещите студенти и това е за сметка на по-малките дялове студенти със сравнително нисък успех. Данните са представени на таблица 5.

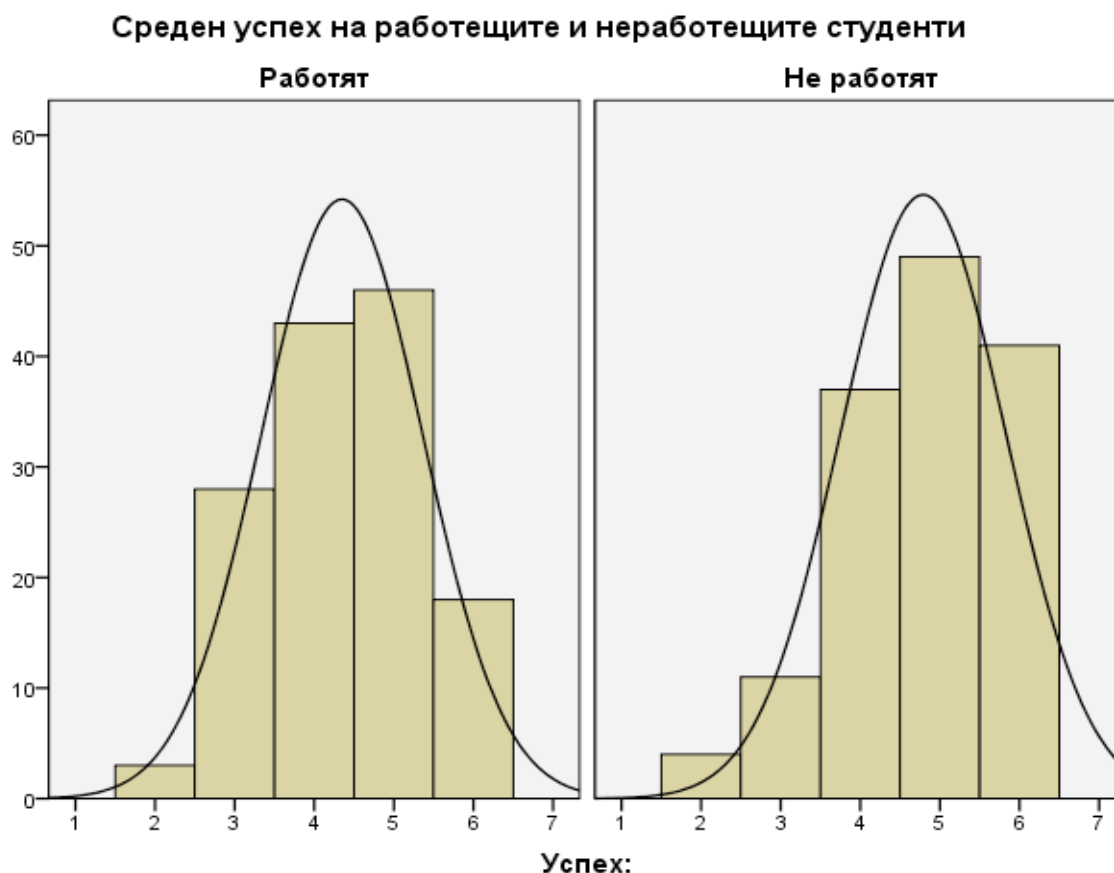
Таблица 5

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРА НА ВЪПРОСА РАБОТЯТ ЛИ ПО СРЕДЕН УСПЕХ ОТ СЛЕДВАНЕТО (В %)

Среден успех:	Работят ли:	Работят	Не работят
от 3,50 до 3,99		20,2	2,8
от 4,00 до 4,49		20,3	7,7
от 4,50 до 4,99		31,2	26,1
от 5,00 до 5,49		33,1	34,5
от 5,50 до 6,00		13,0	28,9
		100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 17,01 при $P=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Представените по-долу графики нагледно показват изместването на студентите, които не работят към групите с по-висок среден успех.

На таблица 6 са представени данните от въпроса как се самоопределят анкетираните студенти от гледна точка на редовното им участие в учебни занятия. Практически всички анкетираните студенти са в групата на редовните. Единици са посочвали, че посещават много малка част от лекциите и упражненията. По тази причина **няма да разглеждаме посещаемостта на учебните занятия като фактор**, определяш студентските мнения за образователния процес в Исторически факултет. Където е необходимо ще проверяваме има ли разлики в мненията на най-редовните студенти – тези, които са посочили, че посещават всички учебни занятия, сравнени с мненията на студентите, които все пак пропускат някои занятия.

Таблица 6

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА
ПОСЕЩАВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ (В %)

Посещават ли редовно учебните занятия:	%
Посещават редовно всички учебни занятия	56,1
Посещават редовно повече от половината учебни занятия	39,6
Посещават редовно по-малко от половината учебни занятия	2,8
Не посещават редовно учебните занятия	1,4
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са **0,0%**.

Тук ще проверим само дали посещаемостта зависи от специалността, курса на обучение и от трудовата ангажираност на студентите, както и дали тя оказва влияние върху успеха им. На таблици 7 и 8 могат да се проследят данните за посещаемостта по специалност и по курс.

Таблица 7

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА ПОСЕЩАВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Посещават ли редовно учебните занятия:	Посещават редовно всички занятия	Посещават редовно повече от половината занятия	Посещават редовно по-малко от половината занятия	Не посещават редовно учебните занятия	Общо
Специалност:					
История	62,6	36,3	1,1	0,0	100,0
Археология	51,5	48,5	0,0	0,0	100,0
Етнология	56,7	40,0	0,0	3,3	100,0
История и география	47,8	39,1	6,5	6,5	100,0
Архивистика и документалистика	55,9	38,2	5,9	0,0	100,0
МСЮЕ	50,0	50,0	0,0	0,0	100,0
История и философия	59,3	33,3	7,4	0,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е **24,58** при $p=0,14$. Не се установяват статистически значими различия.

Както вече изтъкнахме, всички анкетирани студенти са практически в групата на редовно посещаващи занятията. Специалността не диференцира значимо отговорите им на въпроса „Посещавате ли редовно учебните занятия?“ Все пак най-много студенти посещават редовно занятията по всички дисциплини в специалност „История“ (около две трети), а най-малък дял посочили, че посещават всички занятия са сред студентите от специалност „История и география“ (47,8%).

Курсът на обучение също не диференцира значимо студентите по отношение на посещаването на учебни занятия.

Таблица 8

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА
ПОСЕЩАВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ ПО КУРС (В %)

Курс	Втори	Трети	Четвърти
Посещават ли редовно учебните занятия:			
Посещават редовно всички учебни занятия	63,5	49,5	55,1
Посещават редовно повече от половината учебни занятия	33,3	47,3	38,8
Посещават редовно по-малко от половината учебни занятия	1,0	1,1	6,1
Не посещават редовно учебните занятия	2,1	2,2	-
Общо	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 11,94 при $p=0,06$. Не се установяват статистически значими различия.

Успехът на студентите зависи от посещаемостта на занятията. Близко 30% от най-редовните студенти са отличници. Сред студентите, които пропускат някои занятия отличници са само една десета. По-големите дялове в тази група на сравнително редовни студенти са студенти с много добър успех. В другите групи (на тези, които посещават по-малко от половината учебни занятия) отлични студенти няма. Данните са на таблица 9. Те недвусмислено говорят, че присъствието на лекции и семинари е фактор от голямо значение за качествено усвояване на знанията.

Таблица 9

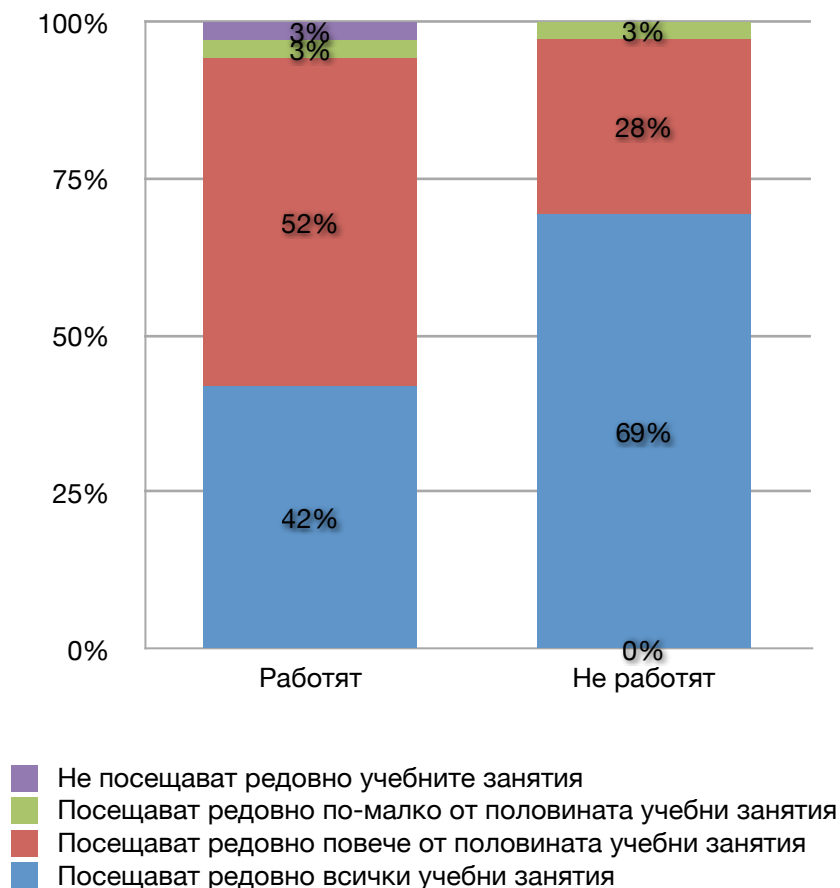
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА
ПОСЕЩАВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ ПО УСПЕХ (В %)

Среден успех:	До 4,49	4,50 – 4,99	5,00 - 5,49	5,50 – 6,00	Общо:
Посещаемост:					
Посещават редовно всички учебни занятия	7,0	26,1	37,6	29,3	100,0
Посещават редовно повече от половината учебни занятия	27,8	31,5	29,7	11,7	100,0
Посещават редовно по-малко от половината учебни занятия	25,0	50,0	25,0	-	100,0
Не посещават редовно учебните занятия	75,0	-	25,0	-	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 41,54 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Проверихме и дали фактът, че студентите работят по време на следването си влияе върху посещаването на учебните занятия. Данните представени на графиката по-долу демонстрират статистически значимата зависимост на посещаемостта на учебни занятия от това дали студентите работят успоредно със следването. В групата на **неработещите** студенти най-големият дял е на посещаващите **всички** учебни занятия, а в групата на **работещите студенти** най-голям е дялът на студентите, които **пропускат някои занятия**. Тук още веднъж ще напомним, че методиката на регистрация на

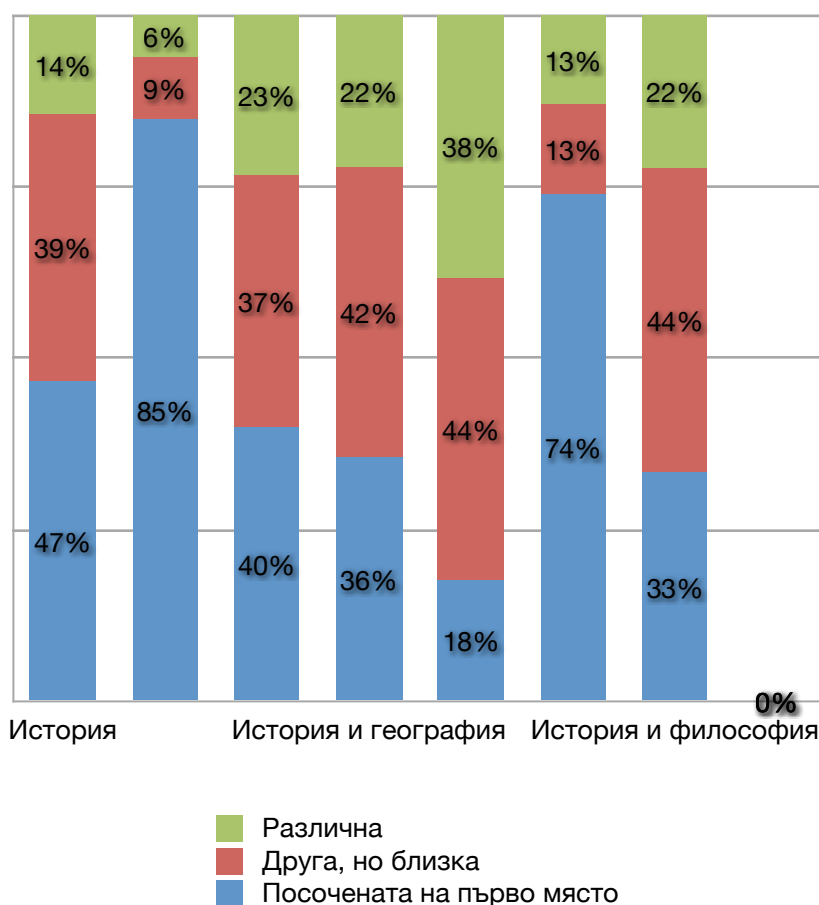
емпиричните данни (пряка групова анкета при посещения на учебни занятия) не позволява да се достигне до онези студенти, които системно отсъстват от такива занятия.

Мотивацията на студентите за участие в учебните занятия и оценките, които дават на организацията и на съдържателните аспекти на учебния процес се повлияват от това, дали студентите изучават желана специалност или са попаднали в нея случайно (възможност, която се допуска от съществуващата система за прием в СУ). Резултатите от изследването показват, че **близо половината от анкетираните студенти** изучават специалността, която са посочили на първо място в състезателния картон, с други думи, това са **високо мотивирани** за участие в учебния процес студенти. Друга една трета от анкетираните, пък са посочили, че специалността им е друга, но близка до най-желаната от тях (най-вероятно става дума за специалност също от Исторически

факултет). В рамките на факултета като цяло, под една пета са студентите, които изучават различна от желанията им специалност. Това означава, че само за малък дял от студентите могат да се търсят причини за евентуални ниски оценки на елементи на образователния процес във факта, че не това е било желанието им за следване.

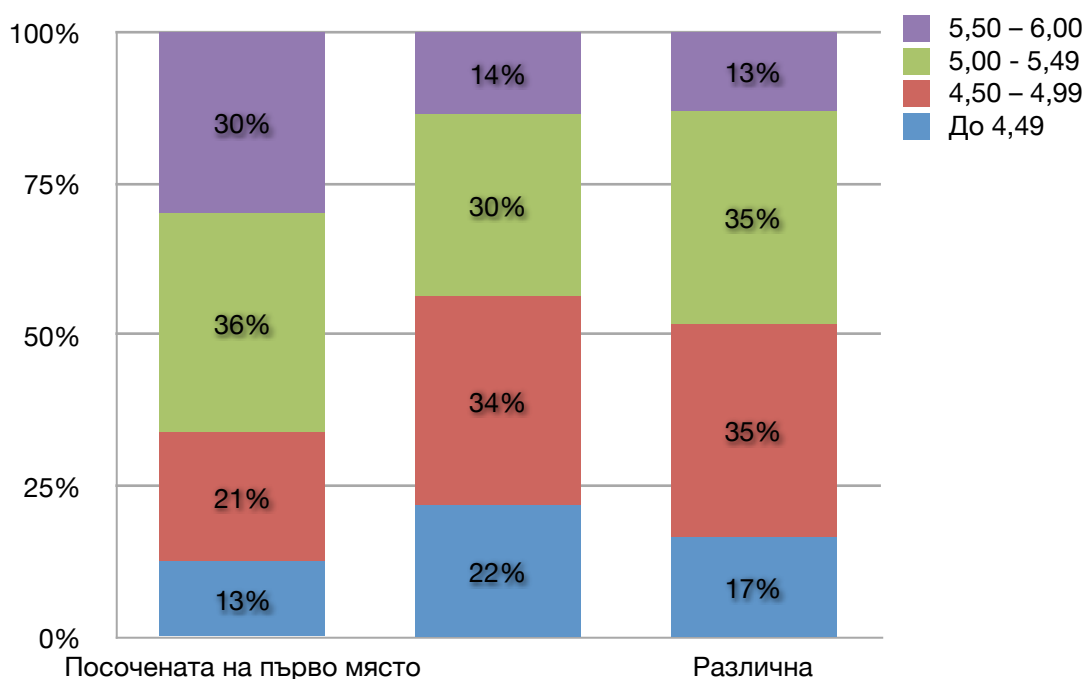
В различните специалности на факултета има статистически значими различия в разпределянето на студентската съвкупност според първоначалното желание за прием в дадената специалност.

Най-голям дял изучаващи специалността, която е била първо желание има при студентите по „Археология“ и МСЮЕ. Най-голям дял „случайно попаднали“ студенти са в „Архивистика и документалистика“.

Значимостта на изучаването на желана специалност се демонстрира от успеха на студентите по време на обучението. Съществува статистически значима връзка между

изучаваната специалност (дали съответства на желанието на студентите по време на приема в СУ) и средния им успех по време на следването. Данните, демонстрирани на графиката по-долу показват, че близо една трета от студентите, приети по първото си желание имат отличен успех. В тази група също е и най-високият дял студенти с успех от 5,00 до 5,49. Разликите между групите на изучаващите близка до първото им желание и напълно различна специалност са минимални.

3. Основни резултати

В рамките на проведеното изследване са проучени мненията и оценките на студентите от специалностите в Исторически факултет за онези основни характеристики на образователния процес, които са пряко свързани с работата на преподавателите и със студентската активност. Изследвани са онези фактори – като редовно провеждане на учебните занятия, редовно посещаване на лекции и семинари, използвани методи на обучение и критерии за оценка на знанията - върху които

преподавателите и ръководството на специалността могат да въздействат своевременно при необходимост от промени. Представа за това доколко учебният процес е удовлетворил студентите и е допринесъл за тяхното изграждане като специалисти дават самооценките им за постигнатите от тях резултати и готовността им отново да повторят своя избор, ако сега им предстои да кандидатстват.

Същевременно, тези са и основните характеристики на образователния процес, които са обособени и като индикатори за оценка според Критериалната система за програмна акредитация на професионални направления и специалности от регулираните професии на НАОА.

3.1. Степен на удовлетвореност от организацията на учебния процес и от ресурсите, използвани в обучението

3.1.1. Студентските оценки за организацията на учебния процес

Един от важните компоненти на качеството на обучението в Университета е **редовното провеждане на учебните занятия**. От една страна, от много време насам лекциите не са задължителни за студентите от СУ „Св. Климент Охридски”. Това поражда определени проблеми, тъй като образованието е двустранен процес на комуникация между преподаватели и студенти, и когато лекциите не са посещавани, това вероятно демотивира и преподавателите за редовното им провеждане. От друга страна, спецификата на преподавателската работа във висшето образование е такава, че преподаването почти винаги е съпроводено с други дейности и нередовното провеждане на занятията често е индикатор за проблеми в административното обслужване и координиране на образователните дейности. По тези причини задаваме на студентите въпрос провеждат ли се редовно учебните занятия в специалността, която изучават.

Получените резултати показват, че като цяло в Исторически факултет е налице сериозно отношение на преподавателите към учебния процес. **Практически всички анкетирани студенти са посочили отговори, които означават редовно провеждане на занятията**. Като имаме предвид и факта, че тези отговори са дадени от студенти със сериозно академично отношение към обучението си, може със сигурност да твърдим,

че по този показател факултета и има много добър резултат. Конкретните данни могат да бъдат видени на таблица 10.

Таблица 10

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА
ПРОВЕЖДАТ ЛИ СЕ РЕДОВНО ЗАНЯТИЯТА ПО УЧЕБНИТЕ ДИСЦИПЛИНИ (В %)

Провеждат ли се редовно учебните занятия:	%
Провеждат се редовно учебните занятия по всички дисциплини	64,2
Провеждат се редовно учебните занятия по повече от половината дисциплини	33,3
Провеждат се редовно учебните занятия по по-малко от половината дисциплини	2,5
Не се провеждат редовно учебни занятия по нито една дисциплина	-
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Все пак ръководството на ИФ трябва да обърне внимание на факта, че една трета от анкетираниите студенти са посочили отговора „Провеждат се редовно учебните занятия по повече от половината дисциплини”, което е индикация, че има дисциплини, чиито преподаватели пропускат занятия. Както може да се види от резултатите, представени на таблица 11 (независимо, че данните не показват статистически значимо диференциране на отговорите на респондентите от различните специалности на този въпрос), този проблем според анкетираниите съществува най-много в специалност „История и философия” и най-малко в специалност „МСЮЕ” и „Етнология“. При всички специалности единици са посочили отговорите, които означават сериозен проблем с редовността на занятията. Редовни са занятията във всички специалности, но в „История и философия” по-голям дял анкетирани са на мнение, че има пропуски на занятия.

Таблица 11

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА
ПРОВЕЖДАТ ЛИ СЕ РЕДОВНО ЗАНЯТИЯТА ПО УЧЕБНИТЕ ДИСЦИПЛИНИ ПО СПЕЦИАЛНОСТ
(В %)

Специалност	История	Археология	Етнология	Ист. и геогр.	Архив. и докум.	МСЮЕ	Ист.и фил.
Провеждат ли се редовно учебните занятия:							
Провеждат се редовно учебните занятия по всички дисциплини	68,1	69,7	76,7	54,3	55,9	79,2	44,4
Провеждат се редовно учебните занятия по повече от половината дисциплини	28,6	27,3	23,3	41,3	44,1	20,8	51,9
Провеждат се редовно учебните занятия по по-малко от половината дисциплини	3,3	3,0	-	4,3	-	-	3,7
Не се провеждат редовно учебни занятия по нито една дисциплина	-	-		-	-	-	-
Общо	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 15,79 при $p=0,20$. Не се установяват статистически значими различия.

Курсът на обучение **диференцира значимо** студентските мнения за редовното провеждане на занятията. Независимо, че като цяло според анкетиранияте студенти учебните занятия се провеждат редовно, трябва да отбележим, че с преминаване в по-горен курс на обучение намалява делът на тези, които са посочили, че се провеждат редовно занятията по всички дисциплини, за сметка на увеличаване на дела на смятащите, че редовно се провеждат занятия по повече от половината дисциплини. Данните за редовното провеждане на учебните занятия по курс са представени на таблица 12.

Таблица 12

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА
ПРОВЕЖДАТ ЛИ СЕ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ ПО КУРС (В %)

Курс	Втори	Трети	Четвърти
Провеждат ли се редовно учебните занятия:			
Провеждат се редовно учебните занятия по всички дисциплини	76,0	71,4	45,9
Провеждат се редовно учебните занятия по повече от половината дисциплини	22,9	28,6	48,0
Провеждат се редовно учебните занятия по по-малко от половината дисциплини	1,1	-	6,1
Не се провеждат редовно учебни занятия по нито една дисциплина	-	-	-
Общо	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 26,35 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Ръководството на Исторически факултет трябва да анализира причините за пропускането на занятия в четвърти курс на обучението и да създаде необходимите условия за редовно провеждане на занятия по всички учебни дисциплини.

Успехът не определя значимо мненията на студентите за редовното провеждане на занятията, като елемент от организацията на учебния процес в Исторически факултет. Това е показател, че студентите са го оценявали обективно, независимо от своите лични резултати в него.

Друг наблюдаван **индикатор за качеството на образователния процес е удовлетвореността от различните аспекти на организацията на учебния процес в специалността:**

- разпределението на учебните дисциплини в годините на следване
- балансираната седмичната натовареност
- административното обслужване
- удобни приемни часове на преподавателите
- добре организирани практики
- достъпна информация за участие в международни програми
- работата на библиотеката към факултета.

На студентите е предложено да изразят по 5-степенна скала доколко са съгласни с определени твърдения за организацията на учебния процес в специалността, която изучават. Съгласието с така формулираните положителни твърдения означава, че студентите са удовлетворени от съответните елементи на организацията на обучението

в специалността си. Несъгласието с тях е индикатор за организационни проблеми в процеса на обучението. Резултатите са представени на таблица 13.

Таблица 13

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИТЕ ТВЪРДЕНИЯ (В %)

Твърдения за организацията на учебния процес	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	По-скоро несъгласен	Изцяло несъгласен	Общо
Разпределението на учебните дисциплини в годините на следване е добро	13,8	40,6	18,4	19,8	7,4	100,0
Седмичната натовареност е добре балансирана	12,2	18,6	17,2	31,2	20,8	100,0
Административното обслужване е добро и не създава проблеми	24,9	35,9	17,4	14,2	7,5	100,0
Има достатъчно удобни приемни часове за комуникация с преподавателите	27,0	36,9	21,3	9,6	5,3	100,0
Практиките и стажовете са добре организирани	22,2	28,5	22,6	15,9	10,7	100,0
Информацията за участие в международни програми е достъпна	19,4	29,3	24,5	15,4	11,4	100,0
Обслужването в библиотеката е добро и не създава проблеми	51,4	26,8	9,9	6,3	5,6	100,0

Най-висок дял съгласие, което означава и положителна оценка факултета има за обслужването в библиотеката, за условията за общуване с преподавателите (удобни приемни часове) и за административното обслужване. Най-малък дял от анкетираниите студенти са съгласни с твърдението, че практиките и стажовете са добре организирани. Най-голям дял несъгласие и съответно критична оценка събира твърдението, че седмичната натовареност е балансирана.

Бихме искали специално да отбележим **високата оценка, която студентите дават на административното обслужване**, защото данните на Лабораторията за анализи и проучвания в други подобни изследвания показват значително по-критично отношение на студентите към администрацията.

Почти една четвърт от студентите нямат изразено мнение за информацията за участие в международни студентски програми, което за нас е индикатор, че по-скоро те не са проявявали интерес към възможностите, които студентските обменни програми дават, тъй като половината от анкетираният пък оценяват тази информация положително. Това може да се дължи и на несигурност у студентите за езиковата им подготовка. По-нататък ще потърсим различия в студентските мнения за организацията на учебния процес в зависимост от специалността, курса на обучение, средния успех на студентите, посещаването на занятия и трудовата ангажираност на студентите по време на обучението. За тази цел групираме двете степени на съгласие и на несъгласие в една степен на съгласие и една на несъгласие. Така студентската съвкупност се разпределя по отношение на твърденията на съгласни с тях, без определено мнение и на несъгласни.

Изучаваната специалност диференцира значимо студентското мнение по отношение на **седмичната натовареност, административното обслужване, организацията на практиките и обслужването в библиотеките**. **Доволни от седмичната натовареност са почти две трети от студентите в МСЮЕ и в „История и философия“**, а в „Етнология“ почти половината студенти не смятат, че седмичната програма е балансирана. В специалност „Архивистика и документалистика“ са еднакви дяловете на доволните и на недоволните от седмичната програма студенти. Административното обслужване е „на ниво“ за впечатляващо мнозинство от студентите по „Етнология“ (83,3%). Около две трети от студентите в „Архивистика и документалистика“ и в „История и география“ също са изказали съгласие с твърдението, че административното обслужване е добро. Най-голям дял несъгласни с това твърдение има в специалностите „История“ и „История и философия“, но в специалност „История“ все пак повече от половината студенти смятат, че администрацията върши добре своята работа, докато в „История и философия“ този дял е много под средния за факултета. Там, както и в МСЮЕ голям дял от студентите (около една трета) не са изразили категорично становище по този въпрос. Очевидно в

рамките на факултета има достатъчно добри практики в работата на администрацията в различните специалности, които могат да се приложат в рамките на целия факултет. Като цяло високата оценка за библиотечното обслужване на учебния процес във факултета има едно изключение – студентите от специалност „Археология“ три пъти по-често от средното за факултета за изказвали несъгласие с твърдението, че обслужването във факултетските библиотеки е добро. **По отношение организацията на практиките и стажовете положителните образци са в специалностите „Етнология“ и „Археология“.** Повече от две трети от студентите етнологи са дали положителна оценка на практиките. Почти такъв е и делът на доволените студенти в специалност „Археология“. В специалностите МСЮЕ и „История и философия“ повече от половината студенти не са изразили определено мнение, което според нас означава, че там практическа ориентация на обучението отсъства и студентите не са искали да бъдат критични. Данните за студентските оценки на организацията на учебния процес в различните специалности за представени на таблица 14.

Курсът не диференцира значимо студентските мнения единствено по отношение на **обслужването в библиотеките на факултета.**

С **преминаването в по-горен курс** на обучение **намалява делът на съгласните** както с твърдението, че **разпределението на учебните дисциплини в годините на обучение е добро**, така и с твърдението, че **седмичните програми са добре балансирани**. Това ни дава основание да препоръчаме на деканското и на катедрените ръководства, да огледат разпределенията на учебните дисциплини и седмичните разписания на учебната натовареност. По-леки като съдържание учебни дисциплини би следвали да минават в по-долните курсове на обучението, което ще облекчи натоварването в последния курс и ще създаде условия за по-висока успеваемост при усвояване на знанията. В отговорите на откритите въпроси могат да се намерят конкретни примери за проблеми в учебните планове според студентите. Най-голям дял от студентите в трети курс са доволни **от административното обслужване във ИФ**, а **най-критични** към него са **четвъртокурсниците**. Това подсказва, че може би има проблеми при администрирането на дейности, които са специфични за последния курс в обучението на бакалаврите. Подобно е и разпределението на студентските оценки за

удобните приемни часове на преподавателите. Повече от две трети от студентите в трети курс са доволни от тях, но **една четвърт** от колегите им **в четвърти курс са изразили несъгласие с твърдението, че има достатъчно удобни приемни часова за комуникация**. Четвъртокурсниците са най-критични и към практиките във факултета, и към информацията за международните програми.

Конкретните резултати от разпределението на анкетираните студенти според съгласието им с различни твърдения за организацията на учебния процес по курс могат да бъдат проследени на таблица 15.

Таблица 14

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИ ТВЪРДЕНИЯ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Твърдения за организацията на учебния процес		Разпределе нието на учебните дисциплин и в годините на следване е добро	Седмичн ата натоваре ност е добре балансир ана	Администрат ивното обслужване е добро и не създава проблеми	Има достатъчно удобни приемни часове за комуникаци я с преподавате лите	Практики те и стажовете са добре организи рани	Информац ията за участие в международ ни програми е достъпна	Обслужван ето в библиотека та е добро
История	Съгласен	62,6	57,8	54,5	68,5	52,9	55,2	87,9
	Без мнение	16,5	13,3	14,8	19,1	20,0	19,5	7,7
	Несъглас ен	20,9	28,9	30,7	12,4	27,1	25,3	4,4
Археолог ия	Съгласен	51,5	45,5	57,6	69,7	72,7	51,5	48,5
	Без мнение	15,2	36,4	15,2	24,2	9,1	24,2	15,2
	Несъглас ен	33,3	18,2	27,3	6,1	18,2	24,2	36,4
Етнологи я	Съгласен	50,0	34,5	83,3	56,7	76,7	70,0	90,0
	Без мнение	23,3	17,2	13,3	30,0	20,0	20,0	3,3
	Несъглас ен	26,7	48,3	3,3	56,7	3,3	10,0	6,7
История и географи я	Съгласен	42,2	53,5	75,6	68,9	39,0	35,7	73,3
	Без мнение	15,6	16,3	11,1	11,1	14,6	28,6	8,9
	Несъглас ен	42,2	30,2	13,3	20,0	46,3	35,7	17,8

Твърдения за организацията на учебния процес		Разпределението на учебните дисциплини в годините на следване е добро	Седмичната натовареност е добре балансирана	Административното обслужване е добро и не създава проблеми	Има достатъчно удобни приемни часове за комуникация с преподавателите	Практиките и стажовете са добре организирани	Информацията за участие в международни програми е достъпна	Обслужването в библиотеката е добро
Архивистика и документал-листика	Съгласен	50,0	41,2	76,4	58,8	54,5	54,5	76,5
	Без мнение	23,5	17,6	11,8	17,6	12,1	21,2	14,7
	Несъгласен	26,5	41,2	11,8	23,5	33,3	24,2	8,8
МСЮЕ	Съгласен	70,8	62,5	37,5	58,3	21,7	30,4	75,0
	Без мнение	20,8	4,2	37,5	25,0	52,2	34,8	12,5
	Несъгласен	8,3	33,3	25,0	16,7	26,1	34,8	12,5
История и философия	Съгласен	46,2	61,5	37,1	51,9	24,0	28,0	81,5
	Без мнение	19,2	19,2	33,3	33,3	52,0	36,0	11,1
	Несъгласен	34,6	19,2	29,6	14,8	24,0	36,0	7,4
Хи квадрат		14,90	26,65*	34,92**	12,27	53,56**	18,93	32,80**

Таблица 15

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИ ТВЪРДЕНИЯ ПО КУРС (В %)

Твърдения за организацията на учебния процес	Курс									Хи квадрат
	Втори курс			Трети курс			Четвърти курс			
	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	

Разпределението на учебните дисциплини в годините на следване е добро	67,7	17,7	14,6	56,7	17,8	25,6	39,2	19,6	41,2	20,19**
Седмичната натовареност е добре балансирана	60,0	17,9	22,1	57,5	17,2	25,3	39,2	16,5	44,3	13,74**
Административното обслужване е добро и не създава проблеми	60,4	16,7	22,9	71,9	18,0	10,1	51,0	17,7	31,2	12,97*
Има достатъчно удобни приемни часове за комуникация с преподавателите	57,9	31,6	10,5	76,7	15,6	7,8	57,7	16,5	25,8	22,56**
Практиките и стажовете са добре организирани	49,5	28,6	22,0	62,8	18,6	18,6	40,9	20,4	38,7	14,42**
Информацията за участие в международни програми е достъпна	52,7	25,3	22,0	55,1	25,8	19,1	38,7	22,6	38,7	10,87*
Обслужването в библиотеката е добро	77,1	8,3	14,6	83,5	7,7	8,8	74,2	13,4	12,4	3,74

Успехът на студентите не е статистически значим фактор за студентското мнение за нито един аспект от организацията на учебния процес във факултета, което отново показва, че студентите са давали мнения, независимо от личните си резултати, което е добър показател за обективността на дадените оценки.

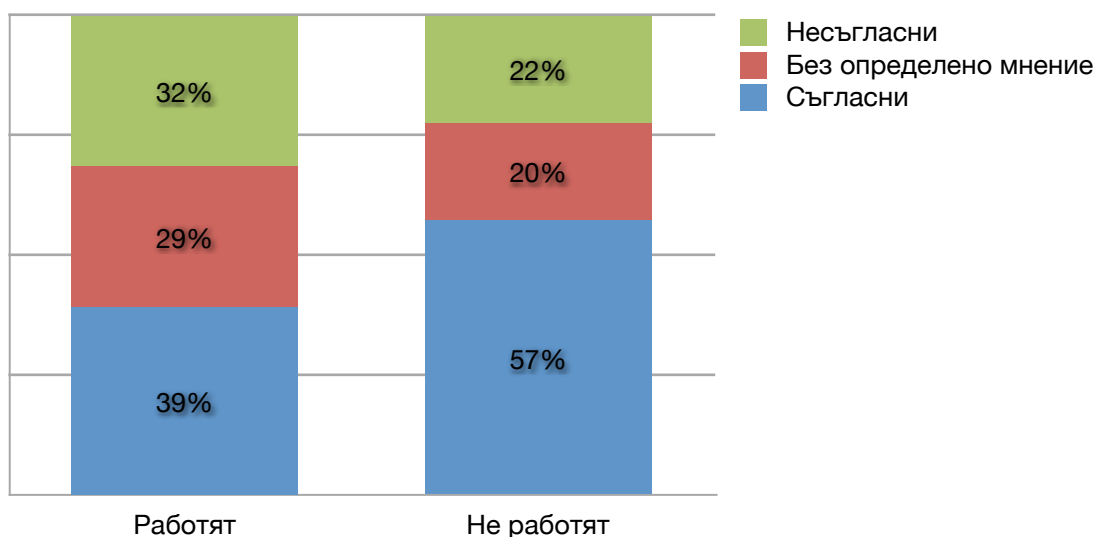
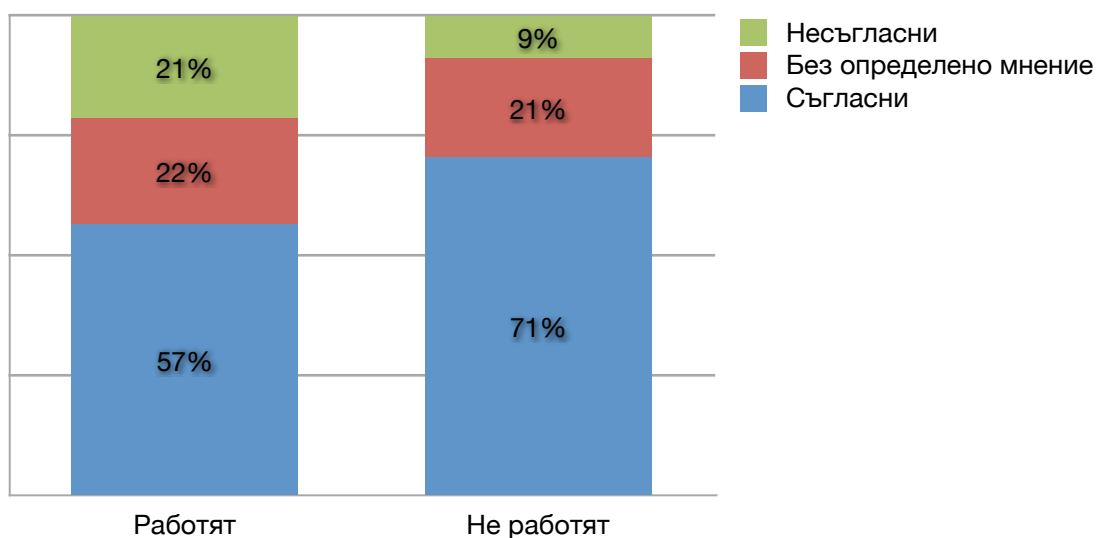
Посещаването на учебните занятия, обаче, **диференцира статистически значимо мнението на студентите за организацията на учебния процес** във всички наблюдавани аспекти, с изключение на административното обслужване. Ще напомним, че всички анкетирани студенти са в групата на редовните, но една част от тях са декларирали, че посещават всички занятия, а друга част, че пропускат някои занятия. Като цяло по-голяма част от най-редовните студенти са изразявали положително мнение за изследваните организационни аспекти на учебния процес, докато пропускащите някои учебни занятия са изразявали малко по-критично отношение. Данните са представени на таблица 16.

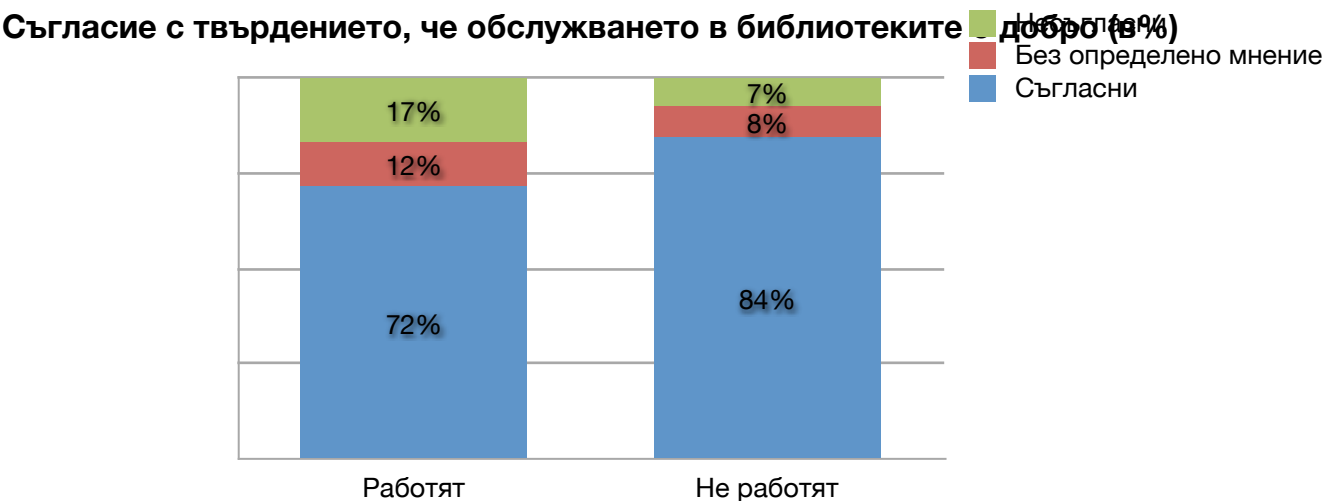
Таблица 16

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИ ТВЪРДЕНИЯ И ПО ПОСЕЩАЕМОСТ НА ЗАНЯТИЯ (В %)

Твърдения за организацията на учебния процес	Посещават редовно занятия			Пропускат някои занятия			Chi квадрат
	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	
Разпределението на учебните дисциплини в годините на следване е добро	61,0	18,2	20,8	46,0	18,5	35,5	8,45*
С е д м и ч н а т а натовареност е добре балансирана	55,1	20,9	24,1	47,9	12,4	39,7	8,96*
Административното обслужване е добро и не създава проблеми	64,8	16,4	18,9	55,7	18,9	25,4	2,54
Има достатъчно удобни приемни часове за комуникация с преподавателите	74,8	17,0	8,2	49,6	26,8	23,6	21,13**
Практиките и стажовете са добре организирани	56,8	23,9	19,4	42,6	20,9	36,5	10,17**
Информацията за участие в международни програми е достъпна	56,7	20,4	22,9	37,9	30,2	31,9	9,43**
Обслужването в библиотеката е добро	83,1	5,0	11,9	71,8	16,1	12,1	9,93**

Работещите и неработещите по време на следването си студенти дават различни по значимост оценки за приемните часове на преподавателите, за информацията за участие в международни програми и за обслужването в библиотеките на факултета. Като цяло по-големи дялове от неработещите студенти са съгласни с положителните твърдения за тези аспекти от организацията на учебния процес. Представените по-долу графики изобразяват конкретните резултати от отговорите на студентите на тези въпроси.

3.1.2. Студентските оценки на ресурсите, използвани при обучението

Анализът на мненията на студентите, доколко ги удовлетворяват ресурсите, използвани по време на обучението е важен, защото това е базата, върху която се гради високото качество на образователния процес. Тук ще започнем с това, че **няма регистриран висок процент категорично недоволни студенти от нито един от основните ресурси**, необходими на модерното образование. Категорично недоволство са изказвали единици от анкетиранияте. С изключение на достатъчно оборудвани зали и ползване на информационните технологии, за нито един от ресурсите, обезпечаващи съвременния образователен процес не са регистрирани повече недоволни мнения от доволените. **Най-висок е процентът от студентите, които са изразили категорично удовлетворение за достъпа до специализирана литература**. Този ресурс събира най-висок процент удовлетворение изобщо (65,6%). Подобни са и оценките за достъпа до **съвременна литература**. На анкетиранияте студенти им е било „най-трудно” да оценят категорично как се прилагат интерактивните и мултимедийните технологии в образователния процес. Според техните оценки, обаче **ИФ се е справил с осигуряването на достатъчно съвременна специализирана литература** за своите студенти. Резултатите от студентските мнения за ресурсите, използвани при обучението им са представени на таблица 17.

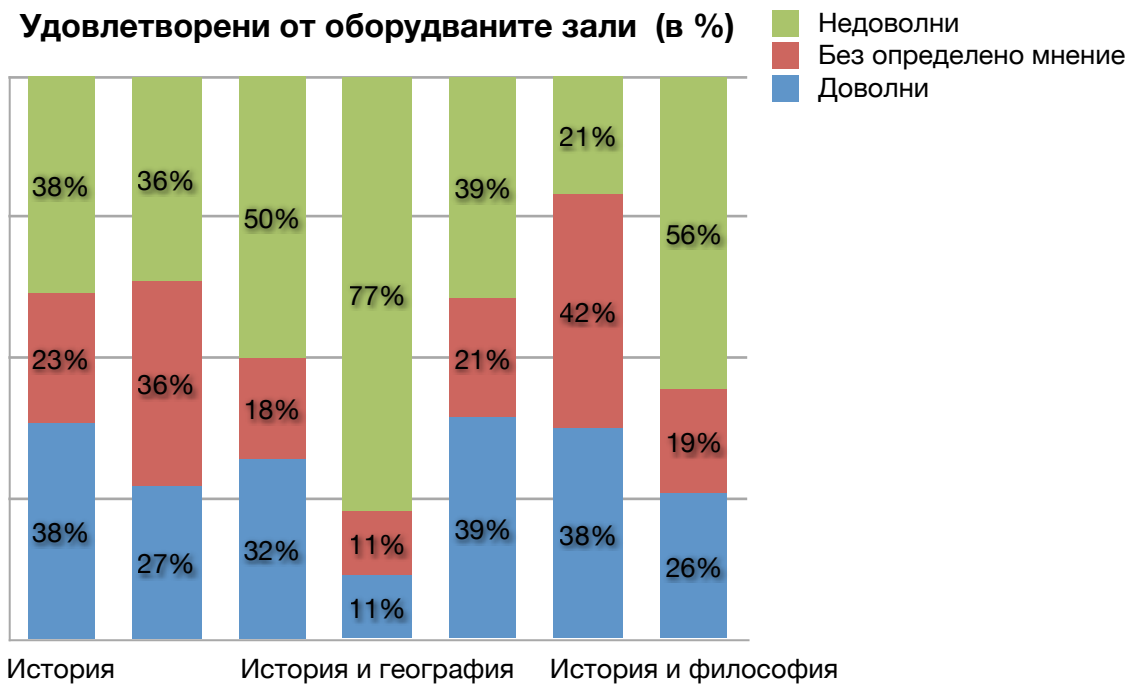
Таблица 17

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД УДОВЛЕТВОРЕНОТТА ИМ ОТ РЕСУРСИТЕ, ИЗПОЛЗВАНИ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ (В %)

Ресурси	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Общо
Оборудвани зали	7,5	23,6	23,2	33,2	12,5	100,0
Ползване на информационни технологии	10,2	23,3	25,4	29,3	11,7	100,0
Достъп до специализирана литература	28,0	37,6	20,2	12,1	2,1	100,0
Достъп до съвременна литература	26,1	39,1	21,0	11,2	2,5	100,0
Прилагане на интерактивни и мултимедийни технологии	15,2	28,6	28,3	19,8	8,1	100,0

Оценките на студентите от различните **специалности** за използваните при обучението им ресурси **се различават статистически значимо** единствено **по отношение на удовлетвореността от оборудваните зали**, с които разполагат за обучението си. По този индикатор много голям дял от студентите в специалност **„История и география”** са изразили **неудовлетвореност**. По-големи са дяловете на недоволните от доволните за този ресурс и при студентите от специалностите „История и философия“ и „Етнология“. На диаграмата по-долу са представени конкретните данни.

Удовлетворени от оборудваните зали (в %)

При анализа на емпиричните данни проверихме с помощта на статистическия метод Хи-квадрат дали и как студентските оценки на ресурсите, използвани от ИФ се влияят от курса на обучение и средния успех. **При нито един от тези фактори за диференциране на студентската съвкупност не открихме статистически значима връзка в оценката на удовлетвореността на студентите от ресурсите, с които разполагат при обучението си.** Тук също ще изтъкнем, че това е характеристика с положителен знак, че **ръководството на ИФ разполага с достатъчно съвременни ресурси за осигуряване на качествено образование и ги разпределя целесъобразно с оглед конкретните нужди** във всеки етап на учебния процес.

Най-редовните студенти и тези, които пропускат някои занятия също дават близки по значимост оценки на ресурсите, които се използват в обучението в Исторически факултет. Работещите и неработещите студенти се различават единствено в мнението си за съвременната литература, до която имат достъп във факултета. По-малък дял от работещите студенти са удовлетворени от достъпа до съвременна литература в сравнение с неработещите си колегите като това е главно за сметка на по-големия дял изразили недоволство.

Като цяло резултатите от това проучване показват **удовлетвореност на студентите от материалната база и всички съвременни ресурси**, използвани при обучението им в Исторически факултет. Детайлите в оценките на различните групи само могат да подскажат на ръководството на факултета къде имат резерви за подобряване на работата си.

3.1.3. Мнения на студентите за основните проблеми, съпътстващи обучението им в Исторически факултет

По време на следването си всички студенти с сблъскват с едни или други проблеми. За мнозинството от студентите в Исторически факултет на Софийския университет, обаче, е сигурно, че няма проблеми, които ги тормозят постоянно. Най-често посочван като постоянен проблем е настаняването в общежитие – за една десета от анкетиранияте. Конкретните данни са на таблица 18.

Таблица 18

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ПРОБЛЕМИТЕ, КОИТО СРЕЩАТ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ (В %)

	Постоянно	В много случаи	В някои случаи	Не съм имал	Общо
Невъзможност да посещавам редовно учебните занятия	1,8	12,1	54,3	31,9	100,0
Намиране на посочената литература в библиотеките на факултета	6,3	13,5	42,3	37,7	100,0
Спазване на приемното време от хабилитираните преподаватели (доценти и професори)	3,2	14,3	34,8	47,7	100,0
Спазване на приемното време от асистентите	3,6	15,8	29,4	51,3	100,0
При подготовката за изпитните сесии	9,2	16,7	36,5	37,6	100,0
При настаняването в студентско общежитие	10,6	5,9	10,6	72,9	100,0
При подготовката на текущия учебен материал	5,0	15,2	43,3	36,5	100,0
При подготовката на курсовите работи	3,2	10,3	38,3	48,2	100,0
При контактите ми с отдел „Студенти“ на Исторически факултет	7,4	11,3	23,0	58,2	100,0
При контактите ми с Деканското ръководство на Факултета	1,1	4,7	12,3	81,9	100,0
При контактите ми с ръководството на катедрата (специалността)	1,1	4,3	15,9	78,6	100,0

При контактите ми инспекторите на специалността към катедрите	2,6	2,9	16,1	78,4	100,0
При внасянето на семестриалните такси	6,7	9,5	10,6	73,1	100,0

Групирахме отговорите на въпроса за студентските проблеми като обединихме групите на посочилите, че срещат определен проблем постоянно и в много случаи и получихме една група на срещащи често даден проблем. Но за никой от изследваните проблеми няма регистриран по-голям дял „често срещан” от една пета, с изключение на проблеми с подготовката на сесиите, който е посочен като чест за една четвърт от анкетирания студенти.

Проверихме как влияят върху отговорите на студентите специалностите, които те изучават, курса на обучение и средния им успех, за да разберем има ли някакви разлики при различните групи. **Специалността**, която изучават оказва влияние върху студентските мнения за **намирането на специализирана литература** в библиотеките. Студентите по **Археология** са посочвали много по-често от другите си колеги, че са имали този проблем – повече от половината анкетирани са го отбелязали като често срещан. **Контактите с отдел „Студенти”** са отбелязани като много често срещан проблем от една четвърт от студентите по **История** и от една пета от студентите по **История и философия**, докато при другите специалности тези дялове са значително по-малки.

Студентите в четвърти курс са отбелязвали по-често, че имат проблем с настаняването в общежитие, и че подготовката на текущия учебен материал им е създавала проблеми.

Като цяло, обаче, **ръководството на Исторически факултет може да бъде доволно от своята работа** във връзка с решаването на проблеми, които неговите студенти срещат. Насоки за подобрене могат да се потърсят като се разгледат проблемите, при които по-голям дял студенти са посочвали отговор „В някои случаи” (те са маркирани в таблица 18).

3.2. Удовлетвореност от съдържанието на учебния процес

Основните предизвикателства пред образованието са съдържателното му съответствие на съвременното развитие в съответната област и прилагането и

развитието на атрактивни и ефективни методи за предаване на знанието от преподавателите на студентите. Адекватни методи за регистриране на постиганите от студентите резултати и включването им в научноизследователска работа са другите важни елементи на съвременен образователен процес във висшите училища.

3.1.1. Студентските оценки на характеристики на учебния план

Основен инструмент за реализация на образователните цели е учебният план, поради което в задачите на изследването е включено регистриране на мненията на студентите за основните структурни характеристики на този инструмент. Основен интерес според нас представлява съдържанието и последователността на учебните дисциплини, достатъчното часове за обучение и практическата му насоченост, възможностите за избор в рамките на учебните програми, предоставяни на студентите. По скала от 2 до 6, където 2 означава „Изцяло несъгласен”, а 6 означава „Изцяло съгласен” на студентите е предложено да изразят отношението си към определени твърдения. С едно изключение, тези твърдения са така формулирани, че **съгласието с тях би открито съдържателни проблеми в обучението според студентите**. Получените емпирични данни са представени на таблица 19.

Таблица 19

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИТЕ ТВЪРДЕНИЯ (В %)

	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	По-скоро несъгласен	Изцяло несъгласен	Общо
Твърдения за учебния план						
Има дисциплини, чието съдържание се припокрива	27,6	36,9	20,4	9,3	5,7	100,0
Няма логика на последователността на дисциплините	11,2	15,8	20,5	31,3	21,2	100,0
Задължителните дисциплини са прекалено много	9,5	9,9	26,5	26,9	27,2	100,0
Избираемите дисциплини са прекалено много	22,4	21,0	27,0	17,1	12,5	100,0
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено много	11,6	15,5	20,4	28,5	23,9	100,0
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено малко	33,5	27,4	19,6	12,5	7,1	100,0
Не е предвидена достатъчно практика	37,4	26,3	19,8	10,8	5,8	100,0

Няма предвидени достатъчно часове за изучаване на чужд език	43,2	18,2	20,4	7,9	10,4	100,0
Не познавам достатъчно учебния план	2,9	6,8	11,5	27,3	51,4	100,0

Ще започнем анализа на данните с това, че **повече от три четвърти** от анкетиранияте студенти **не са се съгласили** с твърдението, че не познават добре учебния план на специалността, т.е. **изказаните мнения са на информирани студенти**. Тези, които смятат в една или друга степен, че не познават достатъчно добре учебния план са една десета, но категорични в това твърдение са единици.

Положителните характеристики на учебния план, които студентите от факултета изтъкват са, че в него е спазена **логиката на последователност на дисциплините**, и **броят на задължителните и избираемите дисциплини е балансиран**. Повече от половината от анкетиранияте студенти от факултета не смятат, че има дисциплини с прекалено много учебни часове.

Основната съдържателна критика на студентите към учебните планове е в това, че има **припокриване на съдържанието** на някои дисциплини. Тези мнения могат да се базират както на реални повторения на съдържанието на дисциплините, така и на недостатъчно акцентиране в процеса на преподаване върху новото съдържание и гледната точка, която различните учебни дисциплини разкриват от изучавания обект. Понякога именно недостатъчното разбиране на спецификите и детайлите кара студентите да мислят, че преподавателите повтарят едно и също учебно съдържание. По-добра комуникация между преподавателите по отношение на преподаваните дисциплини и повече акцент върху новото съдържание във всяка дисциплина, ще подпомогне студентите в усвояването на специализираните знания.

Голям дял от анкетиранияте студенти регистрират проблема за **малкото часове, предвидени за някои дисциплини**. Съгласни с това твърдение са повече от половината студенти, като категорично съгласие са изразили една трета от тях.

Най-високата степен на категорично съгласие е регистрирана за твърдението, че в учебния план **няма предвидени достатъчно часове за изучаване на чужди езици**. Тук ще отворим скоба и ще кажем, че независимо дали учебните планове предвиждат или не предвиждат чуждоезиково обучение, студентите в Софийския университет масово подчертават нуждата от такова при обсъждането на качеството на обучението.

Според нас това се дължи на изключително слабата чуждоезиковата подготовка, която средното училище предоставя и осъзнаването ѝ като липса при получаването на по-висока образователна степен. По подобен начин е изразена и категоричността на респондентите към твърдението за **недостатъчното практика, предвидена в учебните планове**. Тава подсказва, че е необходим допълнителен акцент в тази част на учебния план, с оглед адаптация на студентите към реална работна среда и приложение на теоретичното знание в конкретни ситуации.

Всичко това подсказва, че в учебните планове има място за оптимизация и тя трябва да бъде в следните две направления:

- **премахването на припокриващото се съдържание**, което изисква преглед на преподаваните дисциплини и по-добра координация между преподавателите за съгласуване на работата им
- **акцент върху практическите занимания.**

Специалността, която изучават **дава значими различия в мненията** на студентите за повечето от характеристиките на учебния план. Конкретните данни могат да се проследят на таблици 20 – 24.

Припокриването на съдържанието при някои дисциплини е изразено като проблем от най-голям дял студенти в специалностите „Архивистика и документалистика“, „История“ и МСЮЕ. Почти четири пети от студентите в **„Архивистика и документалистика“** са на мнение, че има припокриване в съдържанието на някои дисциплини. В тази специалност анкетираните студенти са разделени на почти равни дялове по отношение на твърдението, че задължителните дисциплини са прекалено много и това е **единствената специалност в рамките на факултета, в която толкова голям дял (една трета) от студентите са на мнение, че има много задължителни дисциплини**. При специалностите „История“ и „История и философия“ също около една четвърт от анкетираните са на мнение, че имат много задължителни дисциплини, но в тези специалности и несъгласните с това твърдение са по-голям дял.

СЪГЛАСИЕ С ТВЪРДЕНИЕТО „ИМА ДИСЦИПЛИНИ, ЧИЕТО СЪДЪРЖАНИЕ СЕ ПРИПОКРИВА” ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В%)

	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Общо:
История	74,4	13,3	12,2	100,0
Археология	61,3	29,0	9,7	100,0
Етнология	48,3	24,1	27,6	100,0
История и география	47,7	22,7	29,5	100,0
Архивистика и документалистика	79,4	14,7	5,9	100,0
МСЮЕ	70,8	25,0	4,2	100,0
История и философия	55,6	29,6	14,8	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 25,78 при $p=0,01$. Установяват се статистически значими различия.

Таблица 21

СЪГЛАСИЕ С ТВЪРДЕНИЕТО „ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ ДИСЦИПЛИНИ СА ПРЕКАЛЕНО МНОГО” ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В%)

	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Общо:
История	27,0	27,0	46,1	100,0
Археология	9,1	21,2	69,7	100,0
Етнология	6,7	36,7	56,7	100,0
История и география	13,0	21,7	65,2	100,0
Архивистика и документалистика	32,4	32,4	35,3	100,0
МСЮЕ	8,3	29,2	62,5	100,0
История и философия	25,9	18,5	55,6	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 22,18 при $p=0,04$. Установяват се статистически значими различия.

В „История и философия“ две трети от анкетираните студенти са заявили, че по някои от дисциплините броят на учебните часове, които гарантират усвояване на учебното съдържание е прекалено малък. Ръководството на специалността може да проучи дали не се касае за часове по философски дисциплини, които биха затруднявали в по-голяма степен студенти с ориентация към историята като наука.

Таблица 22

СЪГЛАСИЕ С ТВЪРДЕНИЕТО „ИМА МАЛКО ЧАСОВЕ ПО НЯКОИ ДИСЦИПЛИНИ” ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В%)

	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Общо:
История	67,4	12,4	20,2	100,0
Археология	57,6	21,2	21,2	100,0
Етнология	56,7	20,0	32,3	100,0
История и география	64,4	17,8	17,8	100,0
Архивистика и документалистика	30,3	42,4	27,3	100,0
МСЮЕ	66,7	25,0	8,3	100,0
История и философия	74,1	11,1	14,8	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 22,70 при $p=0,03$. Установяват се статистически значими

Трудност поради по-малко часове за преподаване по някои дисциплини са имали и студентите в специалностите „История“, МСЮЕ и „История и география“.

Независимо, че по-големи дялове от анкетиранияте студенти от всички специалности са подкрепяли твърдението, че практиката в обучението им е недостатъчна, в две от специалностите „Етнология“ и „Археология“ има сравнително големи дялове несъгласни с това твърдение. Очевидно в тези специалности осигурените практики отговарят на изискванията на не малка част (около една трета) от анкетиранияте.

Таблица 23

СЪГЛАСИЕ С ТВЪРДЕНИЕТО „НЯМА ПРЕДВИДЕНО ДОСТАТЪЧНО ПРАКТИКА” ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В%)

	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Общо:
История	71,6	20,5	8,0	100,0
Археология	62,5	9,4	28,1	100,0
Етнология	62,1	3,4	34,5	100,0
История и география	68,2	18,2	13,6	100,0
Архивистика и документалистика	55,9	20,6	23,5	100,0
МСЮЕ	45,8	41,7	12,5	100,0
История и философия	59,3	29,6	11,1	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 29,62 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими

Подобно на практическата насоченост в обучението е и разпределението на мненията за изучаването на чужд език. Най-малките дялове съгласие с твърдението, че не се изучава достатъчно чужд език са регистрирани в специалностите „Археология“ и

„Етнология“. Най-голям дял несъгласни, че не се изучава достатъчно чужд език има в МСЮЕ.

Таблица 24
СЪГЛАСИЕ С ТВЪРДЕНИЕТО „НЕ СЕ ИЗУЧАВА ДОСТАТЪЧНО ЧУЖД ЕЗИК” ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В%)

	Съгласен	Без мнение	Несъгласен	Общо:
История	64,8	20,5	14,8	100,0
Археология	48,5	24,2	27,3	100,0
Етнология	50,0	16,7	33,3	100,0
История и география	72,7	18,2	9,1	100,0
Архивистика и документалистика	61,8	26,5	11,8	100,0
МСЮЕ	54,2	8,3	37,5	100,0
История и философия	66,7	25,9	7,4	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 21,47 при $p=0,04$. Установяват се статистически значими

Другата базисна характеристика, която откроява статистически значими различия в мнението на студентите е **курсът**. Значими разлики има при твърденията, че **има припокриване в съдържанието на дисциплините**, и че **има много избираеми дисциплини**. Конкретните данни са представени на таблици №25 и №26.

По-големите дялове от студентите във всички курсове смятат, че има припокриване на съдържанието на някои дисциплини, но в по-горните трети и четвърти курс тези дялове са значимо по-големи. По-големите дялове съгласни с твърдението, че съдържанието на някои дисциплини се припокрива и в двата курса е за сметка на намаляването на тези, които нямат определено мнение по въпроса.

Таблица 25
СЪГЛАСИЕ С ТВЪРДЕНИЕТО „ИМА ДИСЦИПЛИНИ, ЧИЕТО СЪДЪРЖАНИЕ СЕ ПРИПОКРИВА ” ПО КУРС НА ОБУЧЕНИЕ (В%)

		Втори курс	Трети курс	Четвърти курс
Има припокриване в съдържанието на някои дисциплини.	Съгласен	53,1	72,1	69,1
	Без мнение	31,2	10,5	18,6
	Несъгласен	15,6	17,4	12,4
	Общо:	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 13,67 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

По отношение броя на избираемите дисциплини студентите във втори и в трети курс се разделят на приблизително равни дялове съгласни, несъгласни и без определено мнение. В четвърти курс, обаче повече от половината са се съгласили с твърдението, че избираемите дисциплини са прекалено много. Очевидно тук не става дума за протест срещу по-голяма възможност за избор, а по-скоро за задължението да се изберат голям брой дисциплини, за да се покрият определени кредити.

Таблица 26

СЪГЛАСИЕ С ТВЪРДЕНИЕТО „ИЗБИРАЕМИТЕ ДИСЦИПЛИНИ СА ПРЕКАЛЕНО МНОГО”
ПО КУРС НА ОБУЧЕНИЕ (В%)

		Втори курс	Трети курс	Четвърти курс
Избираемите дисциплини са прекалено много.	Съгласен	37,9	37,1	54,6
	Без мнение	34,7	30,3	16,5
	Несъгласен	27,9	32,6	28,9
	Общо:	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 11,18 при $p=0,03$. Установяват се статистически значими различия.

Средният успех от следването не диференцира статистически значимо студентските мнения по нито едно от твърденията, описващи учебния план на специалностите. Фактът, че няма значими различия по среден успех в студентските оценки за съдържателните характеристики на учебния план означава, че анкетираните са се старали да отразяват обективните си мнения, без да се влияят от собствените си резултати в процеса на обучение. Проверихме и дали има различия в мненията за учебните планове на **най-редовните студенти** и на **тези, които пропускат някои занятия**, но и двете групи **дават статистически еднакви по значимост отговори**.

Работещите и неработещите студенти също изразяват статистически еднакви по значимост мнения към характеристиките на учебния план.

3.1.2. Студентските оценки за методите на преподаване

Спецификата на изучавания учебен материал и образователните цели, които се поставят, изискват и съответните адекватни методи на обучение. От тяхното прилагане в учебния процес до голяма степен зависят резултатите, които формират студентите като бъдещи специалисти. На таблица 27 са представени оценките на студентите за

ползата от конкретните методи на обучение за изграждането им като специалисти подредени по низходящ ред на средната оценка, дадена им от анкетираните студенти по скала от 2 до 6.

Вижда се, че студентите оценяват високо всички методи, използвани при обучението им, но фаворити са „Дискусии и дебати”, „Индивидуални проекти” и „Решаване на казуси“.

Таблица 27
ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ПОЛЗАТА ОТ МЕТОДИТЕ НА ОБУЧЕНИЕ (СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Използвани методи на обучение	Средна оценка	Стандартно отклонение
Дискусии и дебати	5,49	0,82
Индивидуални проекти	5,29	0,88
Решаване на казуси	5,27	0,98
Гост-лектори	5,18	0,94
Групова работа	5,16	1,06
Презентации	5,12	1,01
Игрови (симулативни) методи	4,99	1,14

Като цяло, повечето от използваните методи на обучение са получили най-висока оценка от студентите за ползата при усвояване на знания. **Дискусиите и дебатите са оценени най-високо и с най-голямо единодушие от студентите**, повече от 60% от анкетираните са го оценили с най-високата степен – „Изключително полезен”. Единици са онези студенти, които са давали оценка „Изцяло безполезен“ на който и да е от посочените методи на обучение.

Изучаваната специалност диференцира значимо студентските оценки единствено за ползата от метода „Решаване на казуси”. Този метод е оценен много високо от студентите в специалностите „Етнология” и „История” и сравнително пониско от колегите им в „Архивистика и документалистика“. Конкретните данни са представени на таблица 28.

Курсът на обучение диференцира значимо студентските оценки за ползата само на игровите (симулативни) методи. Та са оценени по-високо от студентите в трети курс и имат сравнително ниска оценка от колегите им в четвърти курс. Данните могат да се проследят на таблица 29.

Успехът от следването не оказва влияние върху студентските оценки за ползата от прилагането на различните методи на обучение.

Таблица 28

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ ЗА ПОЛЗАТА ОТ
МЕТОДИТЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО КУРС
(СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Специално ст	История		Археология		Етнология		История и география		Архивистика и документали стика		МСЮЕ		История и философия		F
	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.	
Презентации	5,03	1,12	5,55	0,71	4,93	1,08	5,18	1,07	5,26	0,79	4,79	1,06	5,11	0,80	1,86
Индивидуални проекти	5,17	0,94	5,56	0,67	5,43	0,77	5,31	1,02	5,38	0,74	5,29	0,75	5,04	0,92	1,27
Игрови (симулативни) методи	4,98	1,19	5,24	0,83	5,33	1,09	5,02	1,26	4,73	1,14	4,74	1,01	4,92	1,13	1,03
Гост-лектори	5,27	0,94	5,53	0,63	4,92	1,08	5,18	1,08	4,81	1,05	5,25	0,61	5,17	0,87	2,03
Решаване на казуси	5,49	0,78	5,39	0,88	5,57	1,08	5,24	1,11	4,88	1,14	5,25	0,79	5,00	1,11	2,11*
Дискусии и дебати	5,67	0,67	5,65	0,66	5,21	1,03	5,43	0,95	5,39	0,75	5,42	0,83	5,30	0,95	1,92
Групова работа	5,28	0,96	5,07	1,05	4,90	1,08	5,34	1,03	5,24	1,02	4,87	1,18	5,00	1,27	1,16

Таблица 29

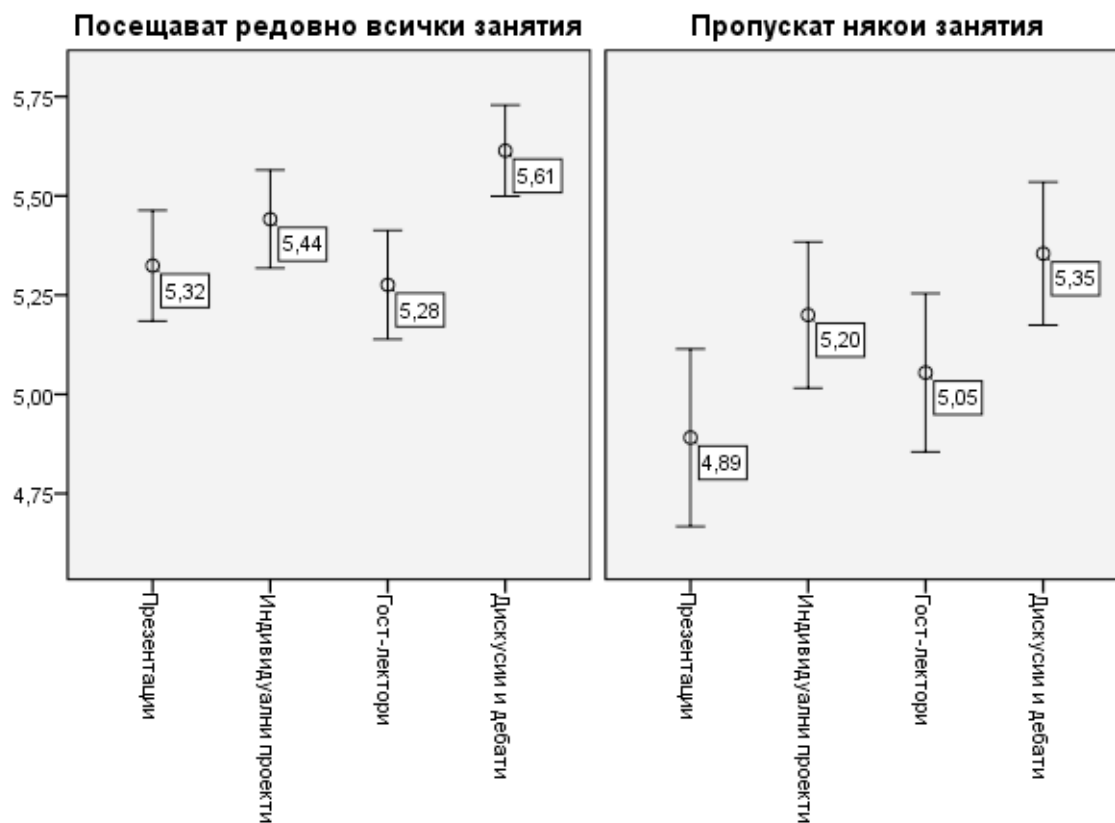
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ ЗА ПОЛЗАТА ОТ
МЕТОДИТЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО КУРС
(СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Методи на обучение	Курс		Втори		Трети		Четвърти		F
	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.	Средна оценка	Станд. откл.			
Презентации	5,04	0,95	5,19	1,06	5,13	1,02	050		
Индивидуални проекти	5,19	0,79	5,36	0,85	5,32	0,98	1,04		
Игрови (симулативни) методи	5,02	1,04	5,19	1,08	4,77	1,25	2,91*		
Гост-лектори	5,27	0,82	5,29	0,89	5,01	1,08	2,38		
Решаване на казуси	5,22	0,95	5,46	0,76	5,15	1,15	2,42		
Дискусии и дебати	5,45	0,74	5,57	0,78	5,45	0,92	0,60		
Групова работа	5,17	1,03	5,22	1,04	5,09	1,10	0,36		

Проверихме как оценяват ползата от прилаганите методи на обучение студентите, които посещават редовно всички занятия и как онези, които пропускат някои занятия. Данните показаха статистически значими разлики при оценките за методите на обучение „Презентации“, „Индивидуални задания и проекти“, „Гост-лектори“ и „Дискусии и дебати“. Във всички тези случаи **посочените методи са оценявани по-високо и с по-голямо единодушие от най-редовните студенти в сравнение с тези, които пропускат някои занятия.**

Средни оценки и 95% доверителен интервал за методи на обучение

Посещаемост групиран

Работещите студенти и неработещите им колеги дават статистически еднакви оценки на ползата от прилагането на различните методи на обучение.

3.2.3. Мненията на студентите за използваните методи на оценяване и обективността на оценките им.

Оценяването на резултатите, които студентите постигат в учебния процес е важна част от мотивацията им за участие в този процес. При това предварителната яснота за критериите, които определят постиженията на студентите в процеса на обучението е съществено изискване, гарантиращо равнопоставеност на всички студенти. От представените на таблица 30 данни става ясно, че **за повече от половината от анкетираните студенти само някои преподаватели разясняват предварително критериите за оценка.** Това е индикатор за подценяване на значението на предварителното запознаване на студентите с критериите за оценка на постигнатите от тях резултати в процеса на обучението. Налагането на такова изискване (предварително обявяване на критерии за оценка на знанията по отделните дисциплини) е лесно изпълнимо, но важно условие за подобряване на качеството на образователния процес във факултета.

Таблица 30
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ НА ВЪПРОСА РАЗЯСНЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ПРЕДВАРИТЕЛНО КРИТЕРИИТЕ ЗА ОЦЕНКА НА ЗНАНИЯТА (В %)

Разясняват ли преподавателите критериите за оценка:	%
Да, всички преподаватели	39,6
Само някои преподаватели	58,3
Никой от преподавателите	2,1
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,7%.

Статистическият анализ на връзката на отговорите на този въпрос с изучаваната специалност, курса на обучение, средния успех и редовността при присъствие на занятия откроява значима зависимост единствено със специалността, в която се обучават анкетираните студенти.

Добрият пример във факултета е специалност „Етнология“ – единствената специалност, в която по-високия дял (над две трети) от анкетираните са посочвалите, че всички преподаватели разясняват предварително критериите за оценка на знанията.

В тази специалност само една трета от студентите са избрали отговора, че някои преподаватели разясняват критериите за оценка предварително. Точно обратното е положението в специалностите „История“ и „Архивистика и документалистика“. Там най-голям е делът на студентите, които смятат, че само част от преподавателите разясняват предварително критериите за оценка и около една трета са посочили отговора „Да, всички преподаватели“. И в другите специалности от факултета този отговор са избирали по-малко от половината анкетирани. Конкретните данни могат да се видят на таблица 31.

Таблица 31

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА РАЗЯСНЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ КРИТЕРИИТЕ ЗА ОЦЕНКА ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Разясняват ли преподавателите критериите за оценка:	Да, всички преподаватели	Само някои преподаватели	Никой от преподавателите	Общо
Специалност				
История	34,3	64,4	1,1	100,0
Археология	42,2	54,5	3,0	100,0
Етнология	66,7	33,3	0,0	100,0
История и география	30,4	60,9	8,7	100,0
Архивистика и документалистика	36,4	63,6	0,0	100,0
МСЮЕ	41,7	58,3	0,0	100,0
История и философия	40,7	59,3	0,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 23,77 при $p=0,02$. Установяват се статистически значими различия.

Успехът не диференцира значимо отговорите за респондентите за това, каква част от преподавателите разясняват предварително критериите за оценка за знанията. Това означава, че студентите явно не свързват по-ниския си успех с липса на предварително познаване на критериите при оценяването. Няма статистически значими разлики в отговорите на този въпрос и между групите на редовно посещаващите занятия студенти и по-нередовните им колеги, както и между работещите и неработещите респонденти.

Представата на студента, за това, дали знанията му са обективно оценени е в основата на самочувствието му и на удовлетвореността му от участието в учебния процес. В този смисъл са важни студентските оценки за това, дали използваните

различни методи на оценяване адекватно отразяват резултатите от обучението и получените знания.

На таблица 32 са представени оценките на респондентите за използваните методи на оценяване по низходящ ред на средната оценка. Прави впечатление, че **студентите от ИФ оценяват като най-адекватен за оценка на знанията им финалния устен изпит.** Всички останали методи на оценяване са получили оценки под 5,00.

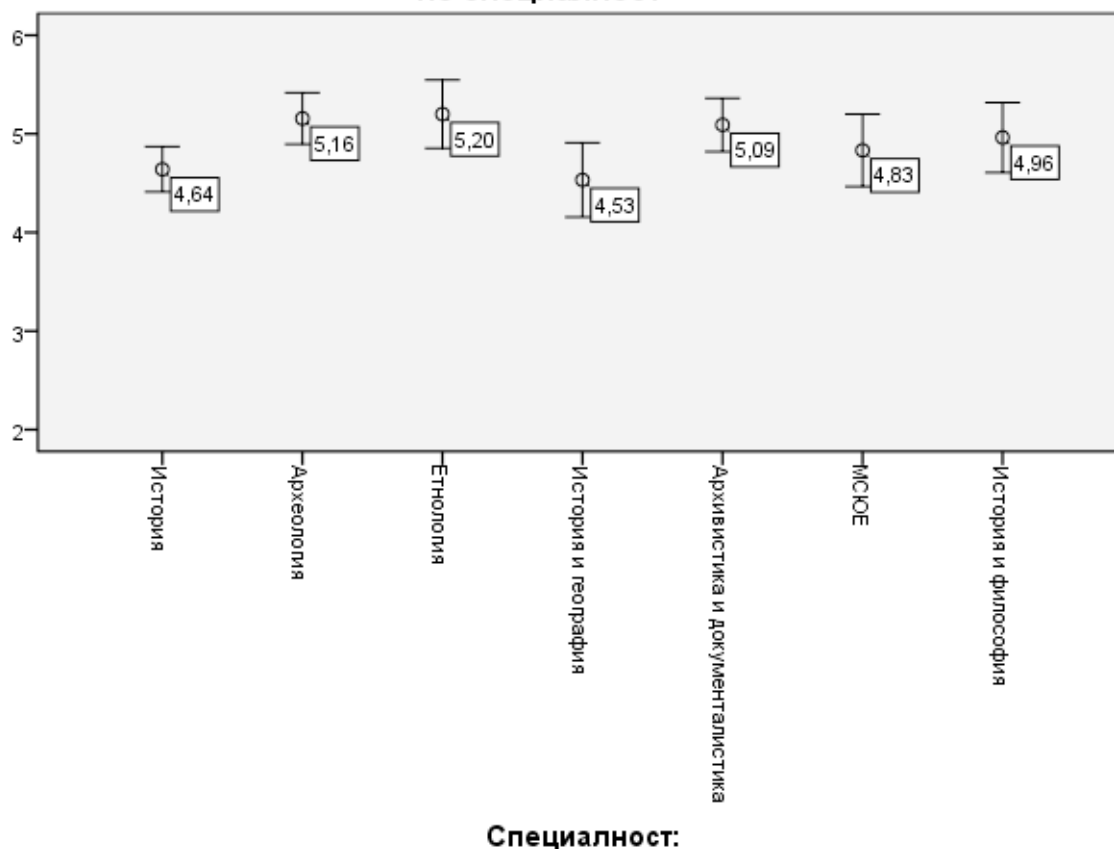
Таблица 32

ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ИЗПОЛЗВАНИТЕ МЕТОДИ НА ОЦЕНЯВАНЕ
(СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Използвани методи на оценяване	Средна оценка	Стандартно отклонение
Финален устен изпит	5,14	1,19
Финален писмен изпит	4,98	1,14
Курсови работи	4,84	1,02
Текуща оценка на участие в учебните занятия	4,76	1,10
Гестове	4,59	1,07

Специалността, която изучават диференцира статистически значимо студентските оценки единствено за метода на оценяване на знанията чрез **курсови работи**. Студентите по Етнология и по Археология, а също и по Архивистика и документалистика му дават сравнително висока оценка, а студентите по История и география го оценяват по-ниско.

Средни оценки и 95% доверителен интервал за метода "Курсови работи" по специалност

Курсът на обучение не диференцира значимо студентското мнение за адекватността на методите на оценяване на знанията.

Средният успех от следването диференцира статистически значимо студентските оценки единствено на метода „Текуща оценка на участие в учебните занятия”. **С повишаване на средния успех** на студентите **се повишава и оценката, която те дават на този метод.** Това е **положителен факт, защото демонстрира увереност на студентите с висок успех в знанията,** които усвояват по време на следването.

Следваща стъпка в анализа, след установяването на мненията на студентите за различните методи за оценка на постиженията в учебния процес, е да проучим какво мислят те за собствените си оценки – съответстват ли на знанията им и на усилията,

които влагат. Представата на студентите за това как са оценени знанията им по време на изпитите е резултат и отразява взаимодействието на различни фактори – предварителното разяснение от преподавателите на критериите за оценяване, използваните методи на оценка, личната ангажираност на студентите в учебния процес и усилията, които те влагат в него. Тази представа е важна за студента, защото го мотивира да влага усилия за усвояване на знанията, а именно те са другата страна на качествено висше образование, освен знанията и уменията на преподавателите и добрата материална база. На таблица 33 са представени общите резултати от мненията на анкетираните студенти за обективността на получените от тях до този момент оценки.

Таблица 33

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА
КАК ПРЕЦЕНЯВАТ ОЦЕНКИТЕ СИ ОТ ИЗПИТИТЕ (В %)

Как преценяват оценките си от изпитите:	%
Намирам за обективни всичките си оценки	25,5
Намирам за обективни по-голямата част от оценките си	56,0
Намирам за обективни само някои от оценките си	17,4
Нито една от оценките ми не е обективна	0,4
Не мога да преценя	0,7
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 1,1%.

Като цяло една четвърт от студентите нямат съмнения, че знанията им са били обективно оценени. Най-голямата група студенти (малко повече от половината) смятат, че има дисциплини, по които не са получили адекватна на знанията си оценка.

Представата на студентите за обективността на получените от тях оценки се влияе от специалността, която изучават, от средния успех и редовното посещаване на занятия. Конкретните резултати могат да се проследят на таблици 34 – 36.

Най-голям дял студенти, приемащи за обективни всичките си оценки има в специалност МСЮЕ. Половината от анкетираните са посочвали този отговор. Най-малко удовлетворени от оценката на резултатите, които постигат в обучението има в специалност „Етнология“ и в специалност „История и философия“. Най-голям дял студенти в специалност „Архивистика и документалистика“ смятат, че само някои оценки, които са получили са обективни. Независимо, че в отделните специалности

дяловете на студентите с различно мнение за обективността на оценките си се различават статистически значимо, проблем с обективността на оценките има във всяка от тях и този проблем трябва да бъде обсъден от преподавателските колективи.

Таблица 34

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА КАК ПРЕЦЕНЯВАТ ОЦЕНКИТЕ СИ ОТ ИЗПИТИТЕ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (%)

Специалност:	История	Археология	Етнология	История и география	Архивистика и документа листика	МСЮЕ	История и философия
Как преценяват оценките си от изпитите:							
Намирам за обективни всичките си оценки	24,4	31,2	13,3	23,9	24,2	50,0	18,5
Намирам за обективни по-голямата част от оценките си	48,9	65,6	76,7	52,2	48,5	33,3	81,5
Намирам за обективни само някои от оценките си	25,6	3,1	10,0	19,6	27,3	16,7	0,0
Нито една от оценките ми не е обективна	0,0	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0
Не мога да преценя	1,1	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0
Общо	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 40,42 при $p=0,02$. Установяват се статистически значими различия.

Сред студентите с най-висок успех е най-големият дял намиращи за обективни всичките си оценки. Най-малък е дялът на посочвали, че са обективни всички оценки, в групите на студентите със сравнително по-нисък успех. С повишаването на средния успех нараства дялът на посочвалите, че са обективни по-голяма част от оценките им, с изключение на последната група - на отличниците, където, обаче, е много по-висок дялът на заявилите, че всички оценки са обективни. Независимо, че по-големите дялове във всички групи по успех избират отговори, които означават обективност от страна на повечето преподаватели, трябва да обърнем внимание на факта, че **около една трета от групата с успех до 4,49 и една пета от групата с успех до 4,99 имат съмнения в повечето си оценки**. Преподавателите биха решили този проблем с по-внимателна мотивировка на оценките, които поставят.

Таблица 35

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА КАК ПРЕЦЕНЯВАТ ОЦЕНКИТЕ СИ ОТ ИЗПИТИТЕ ПО СРЕДЕН УСПЕХ (%)

Среден успех:	До 4,49	4,50 – 4,99	5,00 - 5,49	5,50 – 6,00
Как преценяват оценките си от изпитите:				
Намирам за обективни всичките си оценки	17,8	16,2	20,4	50,8

Намирам за обективни по-голямата част от оценките си	51,1	61,2	65,6	37,3
Намирам за обективни само някои от оценките си	31,1	21,2	11,8	11,9
Нито една от оценките ми не е обективна	0,0	1,2	0,0	0,0
Не мога да преценя	0,0	0,0	2,2	0,0
Общо:	100,0	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 40,03 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Пропускащите някои от занятията студенти имат по-често забележки към обективността на оценките си. Едва 15,4% са посочили, че са обективни оценките им по всички дисциплини. Този дял сред напълно редовните е двойно по-голям. Съмняващите се в обективността на повечето си оценки също са двойно по-голям дял сред по-нередовните студенти.

Таблица 36

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА КАК ПРЕЦЕНЯВАТ ОЦЕНКИТЕ СИ ОТ ИЗПИТИТЕ ПО РЕДОВНО ПОСЕЩАВАНЕ НА ЗАНЯТИЯТА (В %)

Как преценяват оценките си от изпитите:	Посещаемост:	Посещават редовно	Не посещават редовно
Намирам за обективни всичките си оценки		33,3	15,4
Намирам за обективни по-голямата част от оценките си		54,1	58,5
Намирам за обективни само някои от оценките си		11,9	24,4
Нито една от оценките ми не е обективна		0,0	0,8
Не мога да преценя		0,6	0,8
Общо:		100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 16,44 при $p=0,02$. Установяват се статистически значими различия.

Независимо, че при така зададения въпрос не може да установим дали студентите се чувстват оцетени от преподавателите, или са получили бонус от тях (големи дялове от отличниците се съмняват в оценките си), въпросът за обективността на поставяните оценки може да се реши с по-добра мотивировка.

4. Научноизследователска работа

Включването на студентите в различни форми на научноизследователска работа е важна част от съвременния образователен процес и **интегрален показател за качеството** на този процес. В Исторически факултет **35,4%** от анкетираниите студенти са били включени в някакви форми на научноизследователска работа, което е един

много добър показател за качеството на образователния процес. Най-голям дял от участвалите във форми на научна работа са посочвали участие в конференции (семинари).

Таблица 37

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ЗА УЧАСТИЕТО ИМ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА РАБОТА (В %)

Форми на научноизследователска работа	%
Изследователски проект на СУ	11,5
Изследователски проект на друга институция	11,5
Научни конференции (семинари)	18,7
Публикации по специалността	7,2
Друго	1,1
Досега не съм участвал/а	64,0
Общо	114,0

Забележка: Сборът на процентите надхвърля 100, защото въпросът позволява повече от един отговор.

Специалността диференцира значимо участието в различни форми на научноизследователска работа. В специалност „Етнология“ е най-висок дялът на студентите, включени в научни изследвания. Повече от две трети от студентите в тази специалност са посочили, че са участвали в някакви форми на научна работа. Най-малък е този дял в специалност „История и философия“, където само около една десета от студентите са били ангажирани с такава важна за съвременния образователен процес дейност. Не е за подценяване и резултатът на специалностите „История“ и „Археология“, където дялът на студентите, заети в научни изследвания също е много голям. На таблица 38 са конкретните резултати от отговорите на въпроса за участие във форми на научноизследователска работа по специалности.

Таблица 38

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ЗА УЧАСТИЕТО ИМ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА РАБОТА ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Участие в научни изследвания:	Участвали в научни изследвания	Неучаствали в научни изследвания	Общо
Специалност			

История	39,6	60,4	100,0
Археология	39,4	60,6	100,0
Етнология	70,0	30,0	100,0
История и география	21,7	78,3	100,0
Архивистика и документалистика	29,4	70,6	100,0
МСЮЕ	33,3	66,7	100,0
История и философия	11,1	88,9	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 27,91 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Курсът на обучение също е фактор, влияещ върху включването във форми на научна дейност. С преминаването в по-горен курс на обучение естествено нараства и делът на участващите в научни изследвания студенти. Данните са представени на таблица 39.

Таблица 39

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ЗА УЧАСТИЕТО ИМ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА РАБОТА ПО КУРС (В %)

Участие в научни изследвания:	Участвали в научни изследвания	Неучаствали в научни изследвания	Общо
Курс			
Втори	20,8	79,2	100,0
Трети	38,5	61,5	100,0
Четвърти	46,9	53,1	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 14,98 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Средният успех от следването **няма статистически значимо влияние** върху участието в различни форми на научноизследователска работа. Фактът, че има студенти от групите и с по-нисък успех, които декларират участие в научноизследователска работа е добър индикатор за нивото на образователния процес във факултета, защото не само високия среден успех означава наличие на качества за научна работа.

Съвместяването на следването с трудова заетост влияе положително на участието на студентите в различни форми на научноизследователска работа. Работещите студенти, освен преките си студентски ангажименти, поемат в по-голяма степен допълнителни натоварвания, каквото е участието в научна дейност.

Сред работещите студенти участвалите в научна дейност са значимо по-голям дял от този при неработещите. Това подсказва, че работата успоредно със следването сама по себе си не е пречка за развитието на студентите. Напротив, работещите и учещи студенти имат по-добра лична организация на времето от неработещите си колеги и мотивация за поемане на допълнителни натоварвания в учебния процес.

3. Оценка на резултатите от учебния процес

3.3.1. Оценки на студентите за резултатите от обучението

На анкетираните студенти предложихме да оценят по скала от 2 до 6 как обучението по специалността е допринесло да придобият професионални знания и да развият определени умения и квалификации.

Данните за средните оценки по низходящ ред на участвалите в изследването за това, до каква степен обучението по специалността е допринесло да развият определени професионални и личностни характеристики, са представени на таблица 40.

Най-високото постижение за студентите в Исторически факултет е, че са **усвоили специализирани знания в конкретната област**. Положителен факт е, че сред най-високо оценяваните резултати от обучението по специалността са получаването както на специализирани знания, така и на общо приложими и технически компетенции, тъй като този вид компетенции са от голямо значение за успешна професионална реализация.

Таблица 40
ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ИМ (СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Резултати от обучението	Средна оценка	Стандартно отклонение
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	5,02	0,90
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	4,93	0,87
Изграждане на професионални умения	4,74	1,18

Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	4,69	0,98
Развиване на поведенчески нагласи (отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	4,67	1,17
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	4,57	1,17
Приложимост на знанията в международен план	4,49	1,17
Развиване на чуждоезикови умения	4,48	1,17
Широко познаване на професионалната област	4,32	1,12
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	4,29	1,18
Изграждане на умения за работа в екип	3,53	1,24

Респондентите са на мнение също, че обучението е допринесло в най-висока степен да развият **креативно мислене**, да развият **професионални умения** и **технически умения**, които са същността на бъдещата им професионална дейност. Високо са оценени и придобитите положителни поведенчески нагласи – отговорност, лоялност, адаптивност – качества, които се поставят от работодателите високо в скалата от изисквания при наемане на работа.

Студентите оценяват **най-ниско** като резултат от обучението си по специалността развиването на чуждоезиковите си умения.

Получените студентски оценки за резултатите от обучението **в различните специалности** са представени на таблица 41. Открояват се статистически значими различия в оценките за **широкото познаване на професионалната област**, за усвояване на **специализирани знания**, за **приложимостта на знанията в международен план** и за развитието на **чуждоезикови знания**. Най-критично са оценили знанията си в професионалната област студентите от специалност „История и философия“. Те са дали и най-ниската оценка от всички специалности на международната приложимост на знанието си и на чуждоезиковата си подготовка. Най-висока оценка на широкото познаване на професионалната област (и с най-голямо единодушие) са дали изучаващите „Археология“. Това е специалността, в която студентите са дали най-висока средна оценка като цяло на знанията и уменията, които придобиват по време на обучението. Студентите в МСЮЕ оценяват също високо придобитите знания и умения. Най-ниските оценки са дадени в специалностите „История и философия“, „Архивистика и документалистика“ и „История и география“. По отношение на **специализираните знания в конкретната област** студентите по **Етнология** и по **Археология** с голямо единодушие са дали много висока оценка на

постиженията. Макар и малко по-ниски, но също така високи и единодушни са дадените оценки от студентите в специалностите МСЮЕ и „История“.

Най-високата оценка за международната приложимост на знанието е дадена от студентите в специалност **„Етнология“**. В **МСЮЕ** и в специалност **„История“** също оценяват високо знанията си от гл. т. на тяхната приложимост извън границите на страната ни. Най-ниската оценка тук отново е от студентите в специалност **„История и философия“**.

Курсът на обучение е статистически диференциращ фактор за студентските оценки на голяма част от резултатите от обучението. Конкретните данни са представени на таблица 42. При всички резултати от обучението става дума за намаляване на оценката, която им дават анкетираните студенти в четвърти курс на обучение. Независимо, че понижаването на студентските оценки при четвъртокурсниците е предимно (с едно изключение – изграждането на професионални умения) за допълващи професионалните резултати от обучението знания и умения (т. нар. „soft skills“), може би ръководството на ИФ е добре да направи усилие да разбере, кое точно разочарова студентите в четвърти курс.

Таблица 41

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОЦЕНКИТЕ ИМ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО СПЕЦИАЛНОСТ (СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

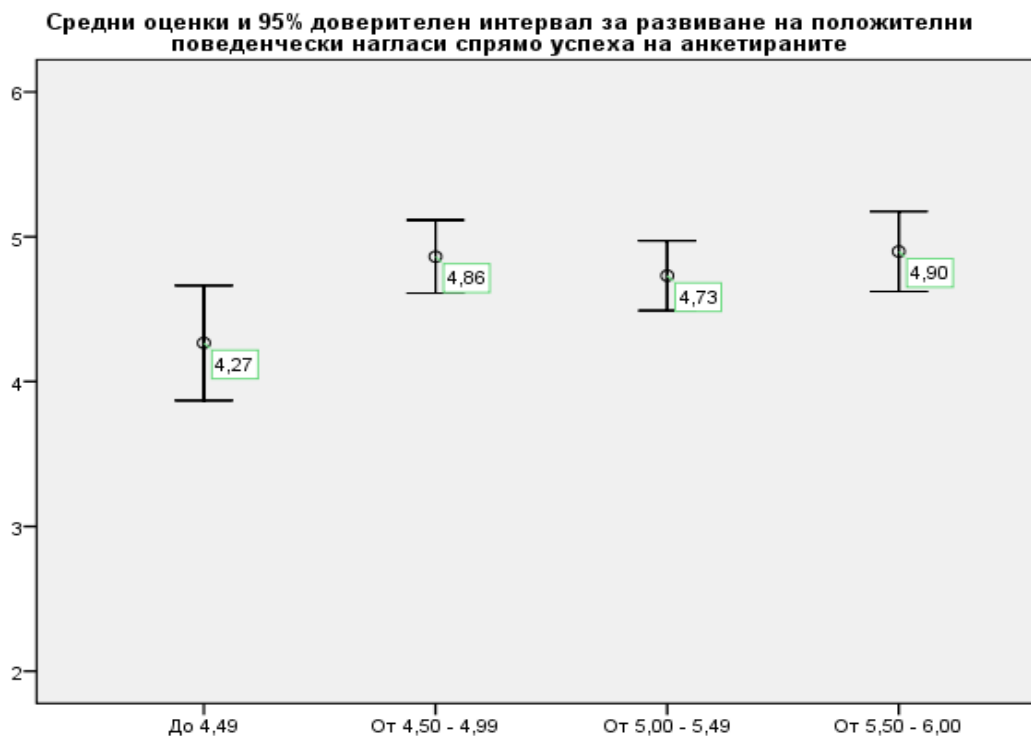
Специалност	История		Археология		Етнология		История и география		Архивистика и документалистика		МСЮЕ		История и философия		F
	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	
Широко познаване на професионалната област	4,99	0,72	5,33	0,65	5,03	0,93	4,80	1,07	4,70	0,81	5,09	0,75	4,44	1,01	3,64*
Изграждане на професионални умения	4,65	1,07	5,03	0,88	4,57	1,21	4,73	0,89	4,48	1,00	4,78	0,74	4,58	0,76	1,04
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	5,19	0,80	5,25	0,72	5,27	0,91	4,69	1,13	4,70	0,88	5,21	0,66	4,74	0,90	3,80*
Приложимост на знанията в международен план	4,51	1,02	4,37	1,10	4,83	0,95	3,83	1,22	4,00	1,19	4,71	0,86	3,76	1,05	5,26*
Развиване на чуждозикови умения	3,53	1,27	3,88	1,29	3,60	1,22	3,19	1,15	3,39	1,14	4,42	0,97	2,92	1,06	4,44*
Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	4,15	1,27	4,53	1,11	4,43	0,97	4,02	1,26	4,45	1,12	4,63	0,88	4,19	1,23	1,34
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	4,78	1,16	4,97	1,13	4,90	1,00	4,56	1,16	4,27	1,26	4,71	1,12	4,33	1,21	1,81
Изграждане на умения за работа в екип	4,43	1,23	5,09	1,04	4,70	1,09	4,58	1,20	4,44	1,13	4,38	1,14	4,56	1,09	1,59
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	4,50	1,24	4,82	1,21	4,67	1,06	4,42	1,16	4,24	1,23	4,62	0,88	4,19	1,18	1,18
Развиване на поведенчески нагласи (отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	4,62	1,24	4,88	1,19	5,07	1,05	4,91	1,14	4,42	1,25	5,04	0,91	4,52	1,19	1,62
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	4,52	1,21	4,70	1,16	4,43	1,10	4,34	1,24	4,36	1,27	4,71	1,00	4,27	1,00	0,67

Таблица 42

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОЦЕНКИТЕ ИМ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО КУРС (СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

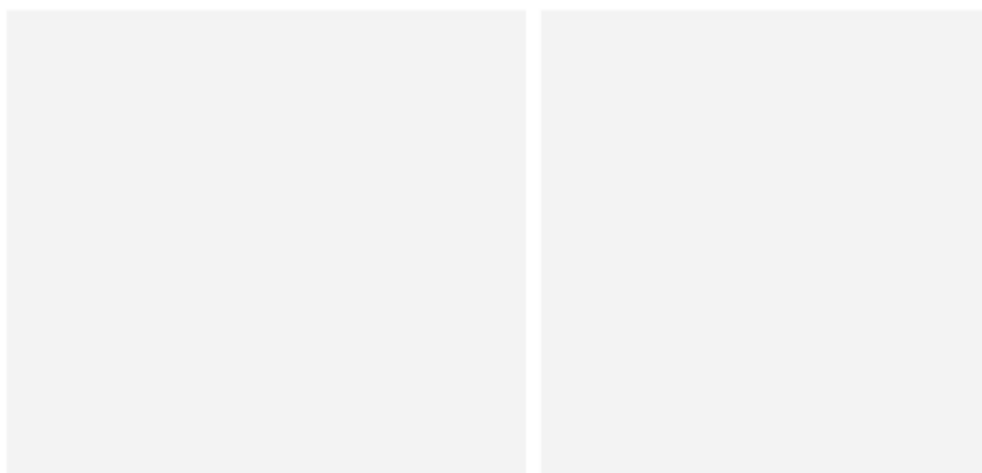
Курс	Втори курс		Трети курс		Четвърти курс		F
	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	средна оценка	станд. откл.	
Резултати от обучението							
Широко познаване на професионалната област	5,01	0,85	5,01	0,78	4,76	0,94	2,71
Изграждане на професионални умения	4,79	0,89	4,84	0,96	4,45	1,05	4,52**
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	5,06	0,87	5,16	0,83	4,87	0,96	2,58
Приложимост на знанията в международен план	4,45	1,10	4,56	0,90	3,97	1,22	7,69**
Развиване на чуждозикови умения	3,71	1,25	3,69	1,25	3,21	1,17	4,86**
Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	4,29	1,14	4,58	1,16	4,01	1,17	5,51**
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	4,71	1,11	4,87	1,05	4,46	1,29	2,95*
Изграждане на умения за работа в екип	4,63	1,06	4,76	1,15	4,33	1,24	3,39*
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	4,54	1,15	4,66	1,02	4,29	1,30	2,51
Развиване на поведенчески нагласи (отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	4,76	1,15	4,93	1,07	1,56	1,28	2,40
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	4,56	1,03	4,60	1,16	4,28	1,28	2,16

Средният успех от следването е статистически значим фактор, диференциращ студентските оценки единствено за **развитието на положителни поведенчески нагласи** като отговорност, адаптивност, лоялност. Те са оценени най-високо от студентите с отличен успех и най-ниско от тези с успех до 4,49. Различията на оценките за развитието на положителни поведенчески нагласи по време на следването в зависимост от успеха на респондентите са представени на графиката по-долу.

И при оценките на резултатите от обучението проверихме дали **посещаването на учебните занятия оказва статистически значимо въздействие** върху тях. Отново ще напомним, че става дума за редовни студенти, но все пак в едната група са тези, които посещават всички занятия, а в другата – онези които пропускат някои занятия. Оценките в тези две групи са статистически значимо различни за почти всички резултати от обучението. (Изключенията са за оценките за придобиването на технически умения и за международната приложимост на знанията, които студентите в ИФ получават.) Във всички случаи най-редовните студенти дават по-висока оценка на знанията и уменията, които придобиват по време на обучението си. Това по

категоричен начин доказва, че изискването за посещаване на занятията не е самоцел. То гарантира по-добър резултат при получаването на професионални знания и специфични умения, необходими за успешна реализация на пазара на труда.

До този момент бяха разгледани резултатите от обучението по специалността в зависимост от характеристики, отнасящи се до студентите като едната страна в учебния процес (курс, среден успех, посещаване на учебни занятия).

От гледна точка на втората страна в образователния процес – преподавателите, резултатите от обучението са свързани с използваните методи.

На таблица 43 са представени коефициенти, получени от **рангов корелационен анализ**¹ за **връзката между оценките за ползата от методите на обучение и оценките за резултатите от учебния процес.**

Получените от ранговия корелационен анализ коефициенти показват, че се наблюдава отчетлива зависимост между резултатите от образованието и използваните методи на обучение. В таблицата са маркирани само най-високите статистически значими стойности на корелационните коефициенти по редове. Статистически значимите стойности с риск за грешка 1% са отбелязани с две звезди (**), а статистически значимите стойности с риск за грешка 5% - с една звезда (*).

Според студентите **решаването на казуси** е методът, който е повлиял за постигането на **най-широк кръг знания и компетенции**.

Индивидуалните проекти допринасят в най-голяма степен за придобиване на основния кръг знания в професионалната област. Ако такива проекти се възлагат на повече от един студент те изграждат и умения за работа в екип. *Решаването на казуси* е с най-голямо значение при изграждането на професионални умения. Този метод, заедно с *гост-лекторите* допринасят много и за съотнасянето на знанията с международните постижения в научните области. Популярните *презентации* помагат на студентите да развият техническите си умения за търсене и обработване на информация. Развиването на креативно мислене е свързано най-вече с *дискусиите и дебатите* и с *решаването на казуси*. Тези два метода на преподаване за свързани тясно и с развиването у студентите на способности за управление и решаване на конфликти. *Индивидуалните проекти* и *решаването на казуси* формират и така важните за реализацията на младите хора умения за планиране и управление на проекти.

¹ Ранговата корелация е метод за измерване на силата на връзката между две качествени променливи (напр. метод на обучение „Решаване на казуси” и резултат от образованието „Изграждане на професионални умения”). Този тип анализ се използва когато и двете качествени променливи са представени като рангове (балове). Резултатите се представят чрез коефициента на Спирман, който се изменя в границите от -1 до +1 и показва силата и посоката на връзката между двете променливи.

Таблица 43

РАНГОВА КОРЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ОЦЕНКИТЕ ЗА ПОЛЗАТА ОТ МЕТОДИТЕ НА ОБУЧЕНИЕ И
ОЦЕНКИТЕ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС

Коефициенти на Спирман	Презентации	Индивидуални проекти	Игрови (симулативни) методи	Гост-лектори	Решаване на казуси	Дискусии и дебати	Групова работа
Широко познаване на професионалната област	,212**	,301**	,137*	,289**	,297**	,292**	,144*
Изграждане на професионални умения	,215**	,248**	,117	,224**	,264**	,226**	,141*
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	,195**	,245**	,221**	,312**	,358**	,316**	,174**
Приложимост на знанието в международен план	,173**	,155*	,152*	,267**	,263**	,220**	,164**
Развиване на чуждоезикови умения	,227**	,146*	,183**	,218**	,232**	,209**	,150*
Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	,286**	,172**	,170**	,232**	,256**	,187**	,196**
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	,204**	,243**	,142*	,264**	,313**	,334**	,208**
Изграждане на умения за работа в екип	,277**	,287**	,172**	,218**	,232**	,221**	,258**
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	,173**	,235**	,145*	,149*	,257**	,272**	,213**
Развиване на поведенчески нагласи (като отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	,146*	,218**	,145*	,185**	,178**	,207**	,121*
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	,209**	,265**	,162**	,126*	,259**	,213**	,182**

Така разгледана връзката между методите на преподаване и знанията и уменията, които студентите получават в образователния процес демонстрира колко е важно преподавателите да не остават на нивото на предаване на определено учебно съдържание, а да го правят, използвайки целия съвременен арсенал от методи на обучение. В това отношение преподавателите в **Исторически факултет** явно имат

добър положителен опит – единици от студентите са посочвали, че някой от методите не е използван, а всички методи като цяло са получили високи оценки.

3.3.2. Планове за продължаване на образованието

Продължаването на образованието в магистърска програма е важно решение за личното развитие на младите хора. То показва интерес към повишаване на квалификацията в избраната научна област. Студентите от втори до четвърти курс на ИФ имат вече ориентир към каква магистърска програма биха се насочили след завършването си. Само малко над една десета са тези, които не са решили къде (и дали) ще продължат обучението си. Въпросът за избора на магистратура, обаче, може да се разглежда и като косвена оценка на качеството на образованието, което студентите получават в Исторически факултет на Софийския университет. Защото ако те имат съмнения в качествата на обучението си, не биха избрали да го продължат именно в този факултет. И в този смисъл ръководството на факултета може да е доволно от отговорите, които неговите студенти дават на въпроса каква магистърска програма биха изучавали. **Една трета от тях биха продължили в магистратура от същата специалност**, а **една пета биха избрали факултета** за продължаване в магистратура. **Една четвърт** от анкетираните студенти вярват, че чрез обучението си в ИФ получават добра основа, която ще им позволи да потърсят продължаване на образованието си в **чужд университет**. На таблица 44 са данните от отговорите на анкетираните студенти на въпроса към каква магистърска програма биха се насочили след завършването.

Таблица 44

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ЗА НАМЕРЕНИЕТО ИМ ДА ПРОДЪЛЖАТ ОБУЧЕНИЕТО СИ В МАГИСТЪРСКИ ПРОГРАМИ (В %)

Магистърска програма:	%
Магистърска програма в специалността, която изучават в момента	33,5
Магистърска програма в друга специалност от факултета	20,3
Магистърска програма в друг факултет от СУ „Св. Кл. Охридски”	35,9
Магистърска програма в друго висше училище	13,5
Магистърска програма в университет в чужбина	24,9
Все още не са решили към каква магистърска програма да се насочат	12,8
Общо:	140,9

Забележка: Сборът на процентите надхвърля 100, защото въпросът позволява повече от един отговор.

Специалността на участващите в анкетата студенти оказва влияние върху отговорите им на въпроса към каква магистърска програма биха се насочили. Получените данни са представени на таблица 45.

ТАБЛИЦА 45
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ПО СПЕЦИАЛНОСТ СПОРЕД
МАГИСТЪРСКИТЕ ПРОГРАМИ, КЪМ КОИТО БИХА СЕ НАСОЧИЛИ (В %)

Специалност Магистърска програма, към която биха се насочили:	История	Археолог ия	Етнолог ия	История и география	Архивистика и документалист ика	МСЮЕ	История и философи я	Хи- квадрат
Магистърска програма в същата специалност	39,6	63,6	43,3	23,9	14,7	20,8	11,1	31,56**
Магистърска програма в друга специалност от факултета	7,7	21,2	26,7	30,4	17,6	25,0	33,3	16,10*
Магистърска програма в друг факултет от СУ	33,0	18,2	36,7	43,5	47,1	29,2	40,7	8,61
Магистърска програма в друго ВУ	14,3	3,0	3,3	8,7	23,5	20,8	22,2	12,63*
Магистърска програма в университет в чужбина	28,6	6,1	26,7	32,6	5,9	41,7	25,9	18,79**
Все още не са решили	13,2	21,2	3,3	6,5	11,8	20,8	14,8	7,74

Най-голям е дялът на желаещите да се насочат към магистърски програми в специалността, която изучават в момента сред студентите от специалност „Археология” – 63,6% от анкетираните, а най-малък – сред студентите от специалност „История и философия” – 11,1% от анкетираните. Те, обаче, най-много желаят да продължат образованието си с магистратура в друга специалност на Исторически факултет. Най-малък дял студенти в специалност „История” са изявили такова намерение. Магистратура в друго ВУЗ е вероятна цел на най-голям дял студенти от „Архивистика и документалистика” и е най-малко привлекателна за студентите в „Археология” и „Етнология”. Магистърска степен в чужд университет биха желали най-много студенти в МСЮЕ и най-малко в „Археология”.

Направихме статистически анализ на отговорите за желанието на студентите да продължат обучението си в магистърски програми по различните критерии, диференциращи студентската общност – курс, среден успех, посещаване на занятията. Открихме значими разлики в мненията на студентите в две посоки, които демонстрираме на диаграмите по-долу.

Студентите с по-висок успех по-често са посочвали, че ще изберат да продължат образованието си в магистратура от същата специалност.

Студентите с по-нисък успех значително по-често са посочвали, че ще продължат образованието си в друг факултет на Софийски университет.

Като имаме предвид, че сред тази група повече студенти имат съмнения в обективността на поставените им оценки, може би това ги кара да предпочетат продължаване на образованието извън факултета, но в рамките отново на Софийския университет.

Разглеждайки изразеното желание за избор на магистърска програма в рамките на изучаваната специалност като оценка за високо качество на образователния процес намираме още потвърждения за важноста на присъствието в учебните занятия. Най-редовните студенти почти два пъти по-често избират собствената си специалност за продължаване в магистратура.

3.3.3. Планове за професионална реализация

Качеството на получаваното образование рефлектира и върху представите на студентите за професионална реализация след края на обучението. На въпрос за плановете им за работа повече от половината от анкетираните студенти заявяват, че ще

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 44,16 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

По-високият успех дава по-голямо самочувствие на студентите за реализация по специалността. С повишаване на средния успех нараства и дялът на посочващите, че ще търсят реализация по изучаваната специалност и намалява дялът на тези, които ще търсят каквато и да е работа. С повишаването на успеха намалява и дялът на неориентираните за бъдещето си студенти.

Фактът, че големите дялове от студентите в Исторически факултет (три четвърти от отличниците) свързват бъдещите си планове с реализация по специалността, която изучават говори за високата оценка, която те дават на образованието си. А разликите в отговорите за бъдещите планове според присъствието на учебните занятия е още едно потвърждение за необходимостта от редовно посещаване на занятията.

Две трети от най-редовните студенти са изразили желанието си да се реализират в специалността, която изучават. Сред пропускащите занятия този дял е значително по-малък.

3.3.4 Удовлетвореност на студентите от изучаваната специалност

Най-общ косвен индикатор за удовлетвореността от следването в избраната специалност е готовността на студентите да повторят своя избор, ако сега се явяват на кандидатстудентски изпит. Данните, получени от отговорите на този въпроса са представени на таблица 48.

Таблица 48

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ИЗРАЗЕНАТА ОТ ТЯХ ГОТОВНОСТ ЗА ПОВТОРЕН ИЗБОР НА ИЗУЧАВАНАТА СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Каква специалност биха избрали, ако сега им предстои да кандидатстват:	%
Тази, по която се обучават	58,0
Близка до тази, по която се обучават в момента	17,3

Различна от тази, по която се обучават в момента	19,4
Ще постъпя в друг ВУЗ	5,3
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,7%.

Данните категорично показват, че **анкетиранияте студенти са удовлетворени като цяло от обучението и не са разочаровани от избора си** - повече от половината биха повторили този избор, а 17,3% биха избрали близка до тази специалност (вероятно от другите специалности в Исторически факултет). По-малко от една пета са недоволните от избора си студенти. Анализът на данните с помощта на статистическия метод Хи-квадрат показва зависимост на мненията на студентите за повторен избор от специалността, от курса на обучение, средния успех и от посещаемостта на занятията. Съществува зависимост и между отговора на този въпрос и факта, дали студентите изучават желаната специалност. Тези данни трябва да се анализират внимателно, за да се опитаме да разберем как личният избор и стеченията на обстоятелствата са повлияли на студентите, и как обучението по специалността.

Най-голям дял студенти, които ако сега избират биха избрали точно специалността, която изучават има в специалност „Археология” – повече от три четвърти. Подобен много висок дял биха избрали специалността си сега и в специалност „История”. Много повече от половината студенти са изразили по този начин удовлетворение от качеството на образованието, което получават в специалностите МСЮЕ и „Етнология”. А най-големият дял студенти в „Архивистика и документалистика” биха избрали друга, различна специалност.

Таблица 49

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА КАКВО БИХА ИЗБРАЛИ ДА СЛЕДВАТ СЕГА ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Каква специалност биха избрали сега:	Тази, по която се обучават	Близка до тази, по която се обучават в момента	Различна от тази, по която се обучават в момента	Ще постъпя в друг ВУЗ	Общо:
Специалност:					
История	72,5	12,1	11,0	4,4	100,0
Археология	78,8	9,1	6,1	6,1	100,0
Етнология	63,6	6,7	26,7	3,3	100,0
История и география	40,0	24,4	31,1	4,4	100,0
Архивистика и документалистика	32,4	26,5	38,2	2,9	100,0

МСЮЕ	65,2	17,4	13,0	4,3	100,0
История и философия	33,3	33,3	18,5	14,8	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 49,48 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Курсът диференцира значимо студентските мнения за повторния избор на специалността в посока на намаляване делът на тези, които биха избрали специалността си след втори курс, главно за сметка на повишаване делът на тези, които биха избрали различна специалност. В четвърти курс има и увеличаване на дела на тези, които биха избрали друго ВУ.

Предпочитания на студентите към специалност в зависимост от курса на обучение (%)

Тези данни подсказват известно разочарование на студентите в по-горните курсове, от направения избор. Допълнителна обработка на данните показва, че статистически значима зависимост в мненията на студентите за повторен избор на специалността според курса на обучение има **в специалност „История и география“**. Там **делът на анкетиранияте от четвърти курс, които биха повторили избора си на специалност е четири пъти по-малък от този във втори курс**.

Средният успех оказва влияние върху нагласите на студентите за повторен избор на специалността. Това е факторът, чрез който може да се регистрира влиянието на личните усилия, които се влагат в образователния процес върху оценката на резултатите от него. И тук виждаме, че делът на тези студенти, които биха избрали специалността, по която се обучават, нараства с повишаването на успеха на анкетиранияте студенти.

Личните усилия, които се влагат в процеса на обучение оказват влияние както върху студентските оценки за качеството на отделните елементи, така и на процеса като цяло. Това се демонстрира и от данните за студентските оценки за повторен избор на специалност от гледна точка на редовното посещаване на занятията.

Биха избрали отново специалността си повече от две трети от посещаващите всички занятия студенти. Сред пропускащите занятия този дял е по-малко от половината. Сред най-редовните студенти много по-малки дялове са избрали отговори, които по-скоро означават неудовлетвореност от обучението си, отколкото сред по-нередовните. Там повече от една четвърт биха избрали различна специалност. Както вече отбелязахме и по-горе в анализа, **присъствието на учебните занятия и активното включване на студентите в процеса на обучението е от основно значение за осигуряване на качеството му.** Изискването за присъствие в часовете по всички учебни дисциплини не е самоцел а важно условие за постигане на високо качество на образованието и удовлетвореност у самите студенти.

4. Предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководството на ИФ

В анкетната карта на социологическото изследване за качеството на учебния процес в специалностите от ИФ на студентите е предложен **отворен въпрос**, отнасящ се до предложенията, препоръките и забележките на респондентите към ръководството на факултета. Целта на изследователския екип е да се даде възможност на студентите да изразят непринудено всичко онова, което ги вълнува и се отнася до учебния процес и катедрата като цяло.

На тези въпроси студентите не отговарят масово, но те дават възможност на изследователя и възложителя на съответното изследване да получат непосредствена и откровена информация по предмета на изследването. Чрез тези въпроси обикновено се улавят проблеми, които не са предвидени от изследователите, но вълнуват студентите от съответните специалности.

Нередактираните предложения и препоръки на студентите към ръководството на Исторически факултет са представени в Приложение 2.

От препоръките към ръководството на ИФ на анкетирания студенти, можем да видим, че те имат задълбочено и ангажирано мнение за необходимите подобрения в учебния процес.

По отношение на учебния план студентите набелязват следните сфери, в които според тях промените са наложителни:

„Повече практика, повече критика към старите модели на преподаване, поради които нашата учебна система е на толкова ниско ниво. По-малко идеология, повече комуникация, повече ангажиране на студентите с материала и практическо мислене.“

По отношение на преподавателите студентите набелязват няколко проблемни теми, като са посочвани и негативни примери, и положителни.

„Демотивиращо е някой професор/ка да избива комплексите си за малоценност върху студентите.“

„Деканското ръководство да се вслушва активно в мненията на студентите за преподавателите, които преподават в университета.“

Има изпити без конспекти, необективно оценяване.

Проблеми по отношение на материалните ресурси и административното обслужване:

„Намаляване на бюрокрацията в администрацията. По-широк достъп до университетски библиотеки, лекции, литература в електронни и достъпни варианти.“

„Повече и по-чисти зали за специалностите. Библиотеката да е по-достъпна и ако е възможно избор за съвременен чужд език“

„Да бъдат изцяло модернизирани учебните зали.“

„При изготвяне на семестриалните програми да се взима мнение и от упълномощен представител на даден курс и по възможност да няма ранни лекции от 7 часа. Ако има преподавателите да идват редовно или да ни уведомяват, когато няма да ги има.“

„Увеличаване на работното време на отдел „Студенти“.

„Да се развие електронна администрация.“

При методите на преподаване се забелязва:

„Повече гост-лектори за да се запознаем с различни гледни точки по един и същи въпроси.“

„Осигуряване на повече възможности за пряко практикуване на специалността, работа с изворов материал (стаж) и повече гост-лектори по специфични теми от различните дисциплини. Повече снимков материал по време на лекции (ръкописи, местности, личности и пр.)“

„Бих искала и да има практически занимания (не упражнения под формата на лекция).“

В заключение – **студентите подходиха сериозно към анкетното проучване,** дават сериозни предложения за усъвършенстване на образователния процес -

„Въвеждане системи за разпознаване на писмени работи, които са написани на основата на Интернет; повече групови проекти; по-строго спазване на реда и посещаемостта и от преподавателите; повече часове практика по специалността.“

Описаните от студентите предложения и препоръки към ръководството на факултета заслужават да бъдат проучени и най-адекватните от предложенията на студентите да бъдат реализирани на практика.